

DIARI PERSONAL EN TEMPS DE GUERRA (I)

RESUM

Transcripció anotada i comentada del diari personal d'aquest jove sadurninenc corresponent als anys de la guerra civil, des del 1936 fins a la seva mort el 1938.

ABSTRACT

Annotated and commented transcription of the personal diary of this young man from Sant Sadurní d'Anoia, which corresponds to the Civil War years, from 1936 to his death in 1938.

A més de la primera anotació en aquest diari, corresponent al 17 de gener de 1931 que recollim com a mostra, donem a la llum la transcripció de bona part de les pàgines del diari personal d'aquest sadurninenc corresponent als primers mesos de l'aixecament militar del 1936 i als seu dies de soldat durant la guerra civil, des del juliol de 1936 fins a la seva mort el 1938. A més del seu interès documental, més emocional que descriptiu, cal situar les vivències que s'hi descriuen en el seu marc històric i geogràfic. La transcripció de l'original, conservat a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, l'hem portat a terme revisant les errades ortogràfiques però respectant la construcció de frases o barbarismes, per tal de mantenir la fidelitat al text original. Amb la finalitat de millorar-ne la comprensió, complementem el text amb les corresponents notes històriques, totes elles a peu de pàgina i d'autoria del transcriptor. Aquesta transcripció anotada es va realitzar com a treball de recerca durant el curs 2008- 09, a quart curs de Secundària al Col·legi Sant Ramon de Vilafranca del Penedès.

Hi hem inclòs també algun dels seus poemes i les últimes cartes que va enviar. Resulta prou curiós que, com a bon administratiu que era, Adjutori Vàrias feia còpia amb paper carbó de totes les cartes que enviava, d'aquí que conservem no sols les cartes que rebia sinó també còpia de la seva contestació, així com altres objectes personals com és la llibreta del seu diari. Volem suposar que la correspondència era escrita amb llapis igual com el diari, en cap cas no s'hi troben taques de tinta com hauria estat habitual en les seves condicions de vida al front.

Adjutori Vàrias Gabarró, va néixer a Sant Sadurní d'Anoia el 8 de febrer de 1911. Era fill de Ramon Vàrias Solà (26-6-1883 / 9-4-1970) i de Teresa Gabarró (21-11-1885 / 5-7-1974). Tenia un germà més petit, Francesc Vàrias Gabarró nascut el 1915. La família vivia al carrer de Sant Antoni, a la casa que actualment portaria el número 112.

Va cursar estudis al col·legi Sant Josep de Sant Sadurní, segurament fins els 13 o 14 anys. Membre de la Federació de Joves Cristians de Catalunya i afiliat a Unió Democràtica de Catalunya era un gran lector i l'apassionava la poesia. Va escriure varis articles i versos en les publicacions "Flama" i "El Noya". Va ser secretari personal de Manuel Raventós i Fatjó, de Can Codorniu, empresa on va començar a treballar més tard del setembre de 1931, ja que en els llistats de treballadors d'aquesta data no hi consta¹.

¹ Carles Querol "La vaga de Can Codorniu de 1931, dia a dia" a "El 3 de vuit" 7 de març de 2008. Es transcriu el llistat de treballadors de l'empresa en aquella època, el nom d'Adjutori Vàrias no hi consta.

Es va prometre amb la Paquita Roig, de Cal Feru, el dia 11 de juliol de 1936 i el dia 7 de març de 1937 va demanar formalment la seva mà. Adjutori Vàrias era un jove amb unes conviccions catòliques molt fortes, tal com es reflexa en les anotacions que fa els primers anys en el seu diari personal, tan espiritual i religiós que en podríem dir místic, amb una manera de veure les coses i el sentiment catòlic molt i molt allunyats del que ara podríem entendre. L'historiador Salvador Llorach considera que tenia una mentalitat molt "antiquada" per a la seva època i xocava amb una societat sadurninenca molt més oberta, de lliurepensadors. Possiblement per això, tots els seus amics més propers no eren de Sant Sadurní, sinó que formaven part de la JJCC a Barcelona.

La lectura atenta de les pàgines que segueixen ens sorprenen en diversos aspectes. Tot i tenir en compte que sovint són sols notes que Adjutori Vàrias podria haver emprat en una redacció posterior, sobta no trobar-hi cap consideració al sentit de la guerra civil, a la lluita fratricida que suposava. Pel contrari, les notes dels primers dies de l'aixecament militar mostren un plantejament maniqueista de bons i dolents que posteriorment només s'obre en algun moment a la reflexió sobre la vida al seu entorn en els espais que esdevenen escenari de la baralla, mentre la constància és per als elements de la transcendència espiritual. En la perspectiva dels temps actuals sorprenen igualment, als costats dels fets més humans del dia a dia (gana, fred, malalties, cansament...) els detalls del dia a dia en la pràctica religiosa: missa, comunió, confessió, rosari...

Pertanyia a la lleva del 1932, quan va ser cridat es va passar a la banda dels anomenats "nacionals", allí va ser destinat a la Divisió, 54, Regiment Amèrica nº 23, Batalló nº 132, 1ª Companyia. Estafeta militar nº 19, amb la placa de combatent nº 288.022. Com a resultat de l'enfrontament bèl·lic va morir la nit del 11 d'agost de 1938 a Torrelameu,. Va ser enterrat al cementiri d'Albesa. El seu diari de guerra es va començar a publicar a la revista "Juventud Cristiana" de la Parròquia de Sant Sadurní el gener de 1948, però no de forma literal i únicament una part.

Voldríem agrair les facilitats, documentació i informació rebuda per realitzar aquest treball, en especial a Santiago Valldeperes Binefa, fill d'en Santiago Valldeperes Vàrias; a Lluís Forns i Conxita Vàrias, a Salvador Llorach Sentis i Montserrat Costa; a Joan Amat, director del Col·legi Sant Josep de Sant Sadurní; a Joan Solé Bordes, Josep Maria Masachs, Ramon Arnabat, Carlos Engel Cellier i Carlos Engel Masoviler.

17 de gener de 1931²

Déu te guard. Ja he nascut, amic; fa uns moments era tan sols una llibreta, ara et sóc l'amic. L'amic que te les contarà clares i que procurarà que canviïs una mica la teva manera d'ésser. Ja veus que això no podia anar. He nascut per a donar-te uns quants bons consells i per a parlar si cal amb franca "camaraderia". Però això si, m'has de permetre dir les coses clares com l'aigua. Si és que preveus que cantant les veritats perdrem les amistats desa'm i enterra'm i tu també desa't i enterra't, tindràs de reconèixer que en tu no hi ha res a fer. Tu i jo, hem de posar en pràctica allò de com més amics més clars, i encara més, com més clars més amics.

2 Primera anotació al diari, que oferim com a mostra. A Sant Sadurní, després de les eleccions del 31 de maig de 1931, el primer de juny es va constituir l'Ajuntament i va ser elegit alcalde el candidat d'ERC Miquel Bruna, primer alcalde del període republicà. El 14 de gener de 1934, es van celebrar noves eleccions municipals, les primeres que se celebraven pel sistema de llistes tancades i no per vot nominal. La candidatura formada per ERC conjuntament amb la Unió de Rabassaires va guanyar amb el 56 per cent dels vots que li van donar la majoria al Consistori, 8 regidors. El Bloc Catalanista i Republicà, nom local de la secció de la Lliga, va aconseguir els 4 regidors de la minoria. Miquel Bruna va ser reelegit alcalde, càrrec que ocuparia fins els fets del 6 d'octubre de 1934, després dels quals els alcaldes van ser destituïts. La victòria del Front d'Esquerrres en les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936 va suposar la restitució dels càrrecs dels regidors als Ajuntaments, cessats el 1934. El nou Consistori, dominat novament per ERC, va elegir Napoleó Montagut qui va renunciar i l'alcaldia va ser ocupada per Pere Esteve.

Al Col·legi de Sant Josep o "dels Hermanos", Adjutori Vàrias és el cinquè per l'esquerra de la darrera filera.

Alguns anys després al mateix Col·legi de Sant Josep de Sant Sadurní d'Anoia, Adjutori Vàrias és el cinquè per l'esquerra de la primera fila.

Adjutori Vàrias Gabarró
(1911-1938)

Ara permet que et quaiti una mica com ets. Deixa'm mirar-te les ratlles de la mà, per dir-te no el teu futur que fet i fet te l'has de plantejar tu, sinó el present per a que aprenguis en dedueixis el que calqui per a, quan menys, ordenar-lo una mica.

Sense compliments t'haig de dir que ets una mica desordenat, no una mica, sinó bastant. No repliquis... Pel teu desordre estic convençut que tu i jo no viurem gaire temps junts. Quin mal tens? Comences moltes coses i no les acabes. No per ganduleria; perquè, uns cops ets sents atret per una cosa, després per una altra, i una altra i això no pot anar un home orientat. Un exemple: Mira només els llibres que has començat a llegir i no els has acabat. I són les coses millors que t'han caigut a les mans. Cada cap de més (ja que canvies l'horari cada primer de mes), tindries d'ordenar-te una mica les hores. No és que tinguessis de dur una vida cronometrada exactament, però, al menys, que no perdessis el poc temps que et queda, discutint, o llegint tonteries als diaris.

Quan hagis començat a llegir un llibre, llegeix aquell únicament i acaba'l traient-ne tot el suc que contingui, procurant que et quedi en la memòria i vigilant tot el que sigui una mica tarat.

Sigues un home equànim, i per certes coses líquides ben impermeable, i per segons quines llums ben opac, abans d'adherir-te a les idees que de bell entuvi t'han exposat comparar-les amb les que han estat exposades primer, i sobre tot procura preveure les que poden venir després a combatre-les. No facis el trist paper d'ésser sempre de l'últim que ha parlat.

Primera pàgina del diari d'Adjutori Vàrias, correspon al 17 de gener de 1931.

17 Gener 1931
 Déu te guard. Ja he nascut, amic; ja uns moments era tan sols una llebre, ara et ve l'amic. L'amic que se les cantava clara i que procurava que canviés una mica la seva manera d'ésser. Ja veus que així no podia anar. He nascut per a donar-te uns quants bons consells, i per a parlar si cal en pau.

Diari d'Adjutori

Adjutori. Varias Gabarro, atleta de Cristo, activo y ejemplar militante de nuestro Grupo «Vilarnau» de la F. J. C., murió a las 12 de la noche del día 11 de Agosto de 1938.

Su alma, todo incendio de amor a Dios y al prójimo, buscó cobijo en el regazo del Padre; el anhelo de toda su existencia, complacerse eternamente con la visión de Dios, lo consiguió por voluntad divina en las cruentas jornadas de nuestra última guerra civil.

Nos acordamos muy bien de nuestro Adjutorio. En todos sus actos, la impronta de su carácter definido esclarecía las situaciones. No había mediación ni en su conciencia, ni en su fuero externo. Su fe, su entusiasmo, su postura marcaba la pauta a toda una generación. No pactaba con nadie ni por nada que no fuese el supremo ideal de Cristo.

En los últimos meses de su existencia se agigantó su ya formidable condición de joven auténticamente católico, siendo testimonio fehaciente de ello el diario íntimo de su vida que manos piadosas cuidaron de guardar para recuerdo y consuelo de padres y hermanos desconsolados.

El diario escrito, memorias íntimas, de Adjutorio va a ser publicado (D. M.) en las páginas de Juventud Cristiana a partir del próximo número. Rendiremos así póstumo homenaje al que fué esforzado paladín de nuestra actividad parroquial. Nuestra Cambra, nuestra Revista, nuestra juventud militante sabe mucho de sus desvelos, de su inagotable capacidad para el apostolado seglar, de su ejemplo que era ininterrumpida lección de catolicidad.

Del diario de Adjutorio omitiremos la parte que se refiere a la recepción y envío de correspondencia que solamente pueden valorar los interesados; también serán silenciadas las apreciaciones íntimas que no pertenecen a la pública generalidad.

Observaréis en el diario de Adjutorio una faceta principalísima: Su amor.

Desconocía el significado de la palabra odio. Su amor a Dios, le mantenía la fe; su amor a la familia, le hacía querer a todos los que compartían las vicisitudes de la campaña; su amor a la tierra que le vio nacer le hacía suspirar constantemente por su villa, campo de acción de sus ilusiones y actividades.

Un suceso ocurrido semanas antes de su muerte nos demuestra la grandeza de su espíritu.

Cierto prisionero, incorporado a un Batallón de Trabajadores, causó extraordinaria alarma en toda la línea de escuchas al querer evadirse atravesando el Segre. No siendo posible conseguir su empeño vióse obligado a volver al punto de partida. Requerido a juicio sumarísimo por deserción ante el enemigo en tiempo de guerra, no pudo librarse de la condena a la última pena. Adjutorio le alentó moralmente y en la misma mañana de cumplirse la sentencia, ofreció la misa y la comunión del día para la salvación del alma del prisionero.

El diálogo de la guerra con su secuela de amoralidades y embrutecimiento no hizo nada en su espíritu: no menguó sus virtudes ni la firmeza de su carácter.

El diario de Adjutorio, en su sencillez, es de aleccionadora ejemplaridad y de tremenda fuerza emocional.

Será su postrera contribución a favor de los ideales que él tantas veces defendió en estas mismas páginas.

Empieza su diario el día 25 de Julio de 1937 y termina el 10 de Agosto de 1938. El día 11, Adjutorio murió víctima de la explosión de un proyectil de anti-tanque.

Nuestras humildes oraciones se elevan constantemente hacia Dios por el eterno descanso de su alma y para que bendiga nuestros esfuerzos por intercesión de ella.

B. DEL MONTCAU

469

Nota introductòria a la publicació de fragments del diari a la revista "Juventud Cristiana" de la Parròquia de Sant Sadurn el gener de 1948

DIARI DELS ANYS DE GUERRA

B. Dimecres, 8 de juliol de 1936³

Espero massa per escriure. La setmana passada ja ho havia de fer. No per apuntar els "avenços" que en el camí de l'amor faig, si no per meditar sobre la importància moral que tenen en la meua vida.

I és veritat: estic tan esperançat... estic, a pesar meu, gairebé segur de que m'estima; però no em vull dir que si a mi mateix.

El dia de la revetlla de St. Pere, al ball vàrem parlar; vàrem parlar d'això que no sé com definir: del benestar material que en el futur jo podria tenir per oferir-li... Ella no sabia com començar una conversa sobre això, i és natural. Jo penso que ella abans devia parlar amb els seus pares i ells li devien plantejar això.

I és que costa una mica iniciar la conversa sobre aquestes coses per qui no pot oferir grandeses, o per que tem que un obstacle així limiti les seves il·lusions. Ella tenia algun dubte sobre la meua seguretat en el meu càrrec o sobre el meu futur pels estudis. I jo vaig aclarir-li, després d'una meditació i després de demanar a Déu que em poses les paraules més escaients als meus llavis.

Vaig dir-li: Jo com a mínim, penso poder oferir-te ara una vida si fa no fa com la que vius tu ara, i com la que visc jo. Però aspiro a més, i per això treballo per a que un altre dia sigui quelcom més el que pugui oferir-te....

I els seus dubtes es varen aclarir.

I en mi s'afermà el desig i el propòsit de crear-me un futur en el que els dos puguem trobar aquesta tranquil·litat que es respira en una llar austera però sòlida.

Ella m'és l'estímul per tot: pel meu treball, pel meu estudi, i pel meu millorament moral.

Ara sento la immensa alegria, (a pesar meu que no en vull estar segur) de pensar que si no m'estimés no m'hauria parlat d'això. Però és l'alegria que em diu: sigues fort, treballa, purificat, metoditza el temps per aprofitar-lo.

B. Dijous, 9 de juliol de 1936

Ahir vaig haver d'interrompre les meves notes. Poques coses, però hauria afegit, sinó altres, la de què el diumenge passat, els seus somriures i els seus silencis em fan creure plenament que les meves esperances tindran un triomf.

Si dintre pocs dies o setmanes tinc l'alegria d'escotar les paraules d'ella que han de fer la meua felicitat, tornaré a escriure, o més ben dit a meditar amb la ploma a la ma, el fet que experimentalment vaig comprovant: que tot allò que demano al Sagrat Cor, tot allò que encomano a la Providència de deu, se'm concedeix. Si jo no hagués estat creient, el buit que hauria sentit en la meua ànima m'hauria aniquilat i enfonsat en el pessimisme més negre. Si he reaccionat enfront de les contrarietats he estat per la confiança que he posat en Deu. Era un dia de pecat i de vergonya i de feblesa que vaig començar aquestes notes. Però ara també un dia que Deu, misericordiós no em volgué desamparar, i em va assenyalar, em va fer veure que la lluita havia de començar-la immediatament i que encara que tingués fracassos, caigudes, reculades vergonyoses, tebior o fredor en la concepció de l'ideal que jo sentia no havia de perdre el coratge.

No el vull perdre ni el perdré amb l'ajuda d'ell. Lentament, pausadament, de mica en mica

3 Creiem que la lletra inicial ha de correspondre a la població des d'on redactava, així B[arcelona] on, com hem dit, estava treballant com a secretari personal de Manuel Raventós i Fatjó, hereu de Can Codorniu, o més endavant S[ant] S[adurn].

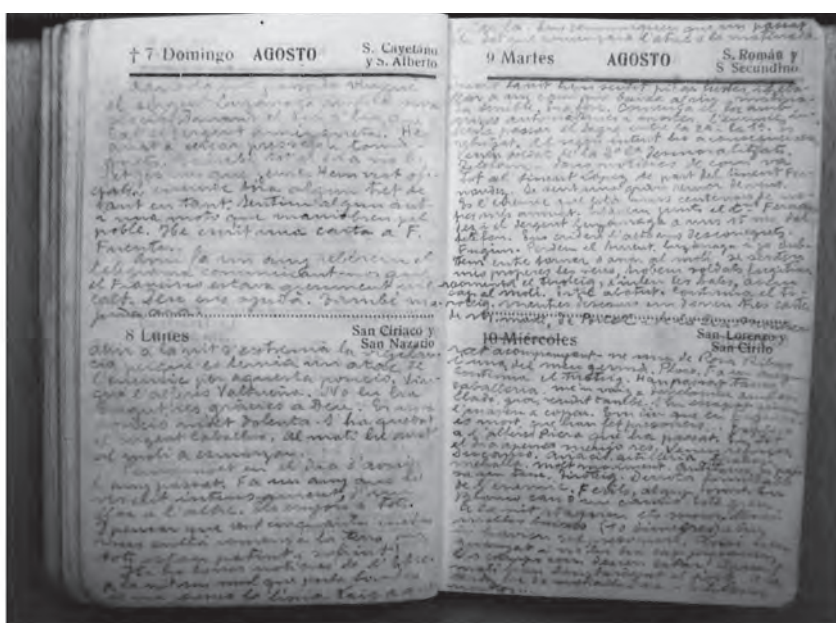
m'imposaré el mètode que se'm fa tant necessari. De tota l'orientació que em falta per a fixar-me concretament on vull arribar, me'n fallen els detalls i les normes. No vull assenyalar-me com a ideal suprem: dintre tants anys vull guanyar *x* pessetes.

Dins del Meu esperit, en el moment que la tendresa espiritual guarneix i perfila potser il·lusament, els detalls de la meua llar futura, s'hi defineix i concreta el meu ideal: la llar del pare de família, on l'amor regna junt amb l'austeritat, on el treball és el suport, el benestar i la tranquil·litat de la casa, on els neguits de la meua ànima que també vol treballar per Deu trobin amb estímul a l'acció desinteressada, i encara que en la lletra no me l'assenyali, hi ha en el meu esperit la il·lusió profunda, sincera, (com una mena d'esperança) que vaig sentir el dia de Corpus...

Déu meu! Cada dia m'esteu demostrant que escolteu les meves pregàries, fins i tot les pregàries en les quals us demano coses que per la seva poca importància potser no valdria la pena que me'n donéssiu l'alegria de concedir-me-les: exemple d'això, aquesta poesia que m'han premiat als Jocs Florals organitzats pel Grup Pau Claris.

Déu meu! Jo us demano que em feu la gràcia de concedir-me memòria, intel·ligència voluntat per tal de què sàpiga comprendre quin es el fi que he de perseguir, la posició definitiva on cal que jo arribi, per a què servint-vos a Vós i treballant per Vós, treballi alhora per ella, per la meua llar, i per aquells fills que seran la nostra alegria i també les nostres tristesses.

Sagrat Cor de Jesús en Vós confio, no vull que fugi dels meus llavis ni del meu cor aquesta invocació.

Una de les pàgines del diari dels anys de guerra.

B. Diumenge, 12 juliol 1936

Que faré amb tantes alegries sinó oferir-les a Vós, Senyor? No m'entraria l'orgull i la presumpció? Totes les alegries i lloances d'avui us les ofereixo a Vós, Jesús meu.

M'he sentit afalagat i he estat una mena de "nen mimat" per les felicitacions i estretes de ma. No em pensava tenir l'èxit que he tingut amb el "Càntic a la meua ànima".

He tingut més aplaudiments que ningú, tots els amics i moltes altres persones m'han felicitat efusivament. Mn Barceló, amb el qual no he pogut parlar, m'ha fet dir que en vol una còpia

aquesta mateixa setmana, el Mestre Llongueres em diu que li interessin els meus treballs i Sebastià Sánchez Juan m'ha dit: son una revelació, son el nostre Prudenci, empeltat de Pindar ... em declaro deixeble vostre.

Qui faré de totes aquestes lloances sinó oferir-les a Vós, Déu meu?

No vull que l'orgull enterboleixi ni un moment el meu desig de continuar amagat. Jo el que vull és treballar per Vós, Déu meu, i treballar per ella. Ja ho sé que aquest càntic és tot l'optimisme i tot el determini que vaig sentir amb l'amor d'ella, però el meu millorament vull portar-lo només davant de Deu, de la Verge, i fins a cert punt d'ella, perquè m'estimi cada dia més.

Déu meu! Jo no sé si aquestes lloances d'avui formen part d'allò a què en tenir destinat i que jo encara desconec. Vós ho sabreu, jo no sé res, senyor, jo només sé que vull ésser allò que és necessari que sigui per treballar per Vós essent alhora un home que pel seu treball manté la tranquil·litat de la llar que amb el vostre ajut vull crear junt amb ella.

Déu meu! Feu-me humil, feu que no sigui un impacient.

Sagrat Cor de Jesús en Vós confio.

B. Divendres, 17 juliol 1936

Des del dimarts no havia escrit res, He passat uns dies d'un repòs espiritual molt intens. Avui la taffereria de la vista s'ha aturat en un quiosc; he d'anar vigilant: compte a caure!

En (un dibuix o un signe) fou xerraire i va dir als Srs, Raventós el meu èxit de diumenge. La (un dibuix o un signe) també va dir que jo ja tenia "novia" amb motiu de passar davant de casa d'ella amb l'auto. Sé que tan el Sr. R. com la Sra. parlaren elogiosament de mi. Això ha estat causa d'una satisfacció interior per mi, puix m'ha fer creure que el Sr. R. potser havia modificat el trist concepte que de mi tenia segons es desprenia del paper que un disgust tant fort va donar-me el dia del dilluns Sant.

La Sra. R. ahir va felicitar-me i va demanar-me que els la fes llegir. El Sr. R. no m'ha parlat de res. En el fons potser no té la satisfacció que va demostrar que sentia al Jo i a la [?]⁴. Acabat sia Déu! El que desitjo és que estigui content de mi pel meu treball. Cada dia ha d'ésser de millorament. Déu m'ajudarà a ésser sempre un bon empleat.

S.S. Dimarts, 21 juliol 1936

Déu meu! Déu meu! Sols vós sabeu perquè les flames dels incendiàries han cremat la vostra casa: sols Vós sabeu perquè ens permeteu de passar aquestes tribulacions.

L'Església de Gelida, ahir; avui la nostra, la de St. Sadurní, i la de Lavern⁵.

4 Il·legible.

5 L'onada revolucionària afecta Subirats, com arreu del país; es desencadena una fortíssima persecució contra tot allò que tingues caire religiós. Les esglésies foren assaltades, destruïnt-se tot el seu contingut, tal com imatges, orfebreria, arxius parroquials, etc., pels anomenats «comitès locals» que d'uns pobles passaven a uns altres. Poca cosa es pogué salvar, sols una part de l'arxiu de Lavern i de Sant Pau d'Ordal, així com quelcom d'Ordal; però pel que fa a la parròquia de Sant Pere de Subirats, tot fou destruït, fins i tot la magnífica creu processional gòtica, d'argent del segle XIV (encara que creiem, que aquesta joia, de l'orfebreria religiosa catalana, no fou destruïda, sinó que la podem considerar com a desapareguda). La mateixa sort sofriren les capelles que hi ha escampades pel terme. Sortosament l'obra arquitectònica dels temples no sofri danys de consideració; aquests s'empraren com a magatzems. Els únics fets sagnants van produir-se el mateix dia de la revolució (19 de juliol) quan el regent de Sant Pere de Subirats, que residia a la Torre-ramona, mossèn Manuel Cirés i Puigfeu, fou detingut i assassinat al pont de Can Font, a la carretera de Sant Sadurní a Gelida. Fou assassinat també un veí dels Casots, anomenat Sadurní Ros, de Cal Simon, per l'única raó que era molt religiós. Vid. Salvador Llorach Santis. *Subirats. visió general d'un municipi de l'Alt Penedès*. 1988. L'autor en donar aquestes dades fa referència a la següent bibliografia: Salvador Nonell. *Màrtirs del Penedès*. Barcelona 1984. P. 41 a 44. José Sanabre. *Martiriologio de la iglesia en la diócesis de Barcelona durante la persecución religiosa 1936-1939*. Barcelona, 1943. Pp. 90 a 92.

De la nostra encara no sé fins a quin punt ha arribat la destrucció, la de Lavern està cremant la fumera sacrílega està recobrint tot l'edifici. Des del terrat fa uns moments l'he vista. I nosaltres fa un moment, si sé el que escric, no sé que volia escriure ara... només sé una cosa Déu meu!: que vull ser i no sé què fer, només sé que en mi hi ha el neguit de restaurar i no sé com restaurar, només sento que us estimo, i que arrela en mi profundament més fort encara l'ideal d'ésser un pal·ladi de la reconquesta cristiana de la nostra terra. Costi el que costi, Senyor, jo us demano avui més que mai que jo sigui allò que cal que jo sigui per retornar a l'esplendor cristià de la nostra tradició cristiana. No em planyeu: doneu-me la fortalesa necessària. Tinc ara a l'esperit, ja, l'energia triomfadora que m'ha fet dominar tot el que afeblia la meva voluntat: la puresa, la castedat vivificadora és en mi: feu que no s'allunyi de mi. Per consolar la tristesa de la meva ànima conserveu-me l'alegria, les fonts d'alegria de la meva puresa i del meu amor castíssim per ella. Però mentrestant doneu-me la llengua de foc de la Pentecosta, per la meva ànima que té sed d'apostolat i de conquesta. Que des d'avui Senyor, la sed de guanyar-vos ànimes amb l'oració i l'acció no se m'acabi, doneu-me, poseu-me damunt la testa aquest foc, aquesta llengua de foc, con una rèplica, silent i oblidada de tothom, com una rèplica a les flames d'avui. Jo no prometo Déu meu que amb el vostre ajut, m'esforçaré perquè dintre uns anys no solament siguin reconstruïdes les Esglésies, sinó que vull tenir el goig, la joia ínfima de poder-vos dir: no solament hem construït el que aquests dies han enfonsat, sinó que hem de fer revivre el cristianisme mor, o adormit al fons de l'esperit de les masses!

Déu meu! Preneu-me i feu-me servir quelcom! Si el meu ideal, si la meva vocació encara no està ben concreta com a punt fixe dins del meu esperit, assenyaleu-la i concreteu-la Vós!

A la vostra Església, i a la Pàtria els falten guies, apòstols. Ja ho sé que el Guia, representant vostre, és a Roma; davant vostre proclamo la meva fidelitat al Papa, davant vostre també proclamo la meva fidelitat a Catalunya. Feu-me si volen, una guia un apòstol anònim, no em fa res, Senyor. Vós sabeu que no cerco la meva glòria, sinó la vostra.

Sagrat Cor de Jesús, en Vós confio. Verge Maria, Mare de Montserrat, intercediu vora del Vostre Fill en la meva pregària d'avui. Santa Teresina de l'Infant de Jesús, vós que pregant salvareu a Pranzini, intercediu també perquè les meves pregàries d'avui salvin a tants Pranzinis sacrílegs, que no saben el que[?]⁶ perquè no s'han donat compte que el seu cor és fet per estimar. Asserenar-me Déu meu i asserenem els meus pares, que tant s'han trasbalsat quan m'han vist decidit a sortir de casa quan he vist el fum de la nostra Església per damunt es terrats. Ja ho sé, què anava a fer? Res. Contra la força bruta, hom diu que no es pot res. En un moment donat, potser no. Dintre de la Federació de Joves Cristians, serem la gota d'aigua, que amb la persecució contra nosaltres, o sense, foraden la roca dura de l'esperit maligne de l'anticrist.

S.S. Dimecres, 22 juliol 1936

He rellegit, ja asserenat, el que vaig escriure ahir. No en retiro ni una paraula. Que més podria afegir després d'això? Res més, sinó que he de preparar encara més el meu esperit, per a què visqui en un estat latent de desig de superació. Hi ha en mi, actualment, uns obstacles a superar, un temps amb massa por per mètode encara, una memòria a enrobustir, potser arribant a detallar podria dir: uns exàmens a aprovar, un batxillerat a acabar.

Vaig dir-li a ella que faria tots els esforços per a què el gener estigui llest del batxillerat. Amb ajut de Déu, confio acabar-lo. M'he d'imposar una norma de mica en mica refermi. La meva atenció que m'es tant difícil de fixar: la de no distreure'm per coses sense importància. De fet aquestes

6 Il·legible.

notes meves son l'esforç, el procediment per a què l'atenció no em fugi quan estic meditant. És una de les febleses que em vaig donant compte, potser pesen més o han pesat més, en contra dels meus esforços i de la meua voluntat: Em fuig l'atenció treballant al despatx, estudiant, pregant, escoltant. Aquesta manca d'atenció fa que sigui més lent en la comprensió, i més feble en el recordar. Des d'avui doncs, posaré especialment cura en fixar el pensament en la costa que estudiï, en la que faci, o en la pregària que diguis. I això no és pas un detall que fugi de la trajectòria que ahir, més que determinar, vaig refermar, sinó que considero que per arribar als llocs que vull arribar, no he de descuidar detalls, Ni el de la pregària ni el de la meditació. Ni els dels estats efectius, ni el dels estats purament intel·lectual. Ni el de les armes espirituals, ni el de l'estratègia.

Déu meu! Cuidem, doncs d'aquests detalls que em falten. Avui el meu prec i la meua invocació és per demanar-vos una cosa aparentment senzilla: que sàpiga posar en un punt fixe el meu pensament: que quan treballi, treballi, que quan estudiï, estudiï, que quan pregui, sigui la pregària més en la meua ment que en els meus llavis.

Vós ho podeu tot, Senyor; concediu-me això si és en bé de la meua ànima i si és en bé també de la vostra glòria.

Sagrat Cor de Jesús en Vós confio.

Verge de Montserrat pregueu per nosaltres.

L'estat nerviós de la meua mare m'hi fa posar a mi. La por, el temor exagerat que sent, la fa estar intranquil·la, i mina la seva salut.

Aquesta tarda per por de què es presentin a casa els del Comitè revolucionari, han tret el Sagrat Cor del cancell de la porta. Jo m'hi he enfadat i potser he estat una mica dur. "Ara més que mai" els he dit. Però no ha pogut comprendre'm i encara s'han posat més excitats⁷.

I és que, Senyor, sobretot la meua mare, de Vós tot ho espera, però no ha pogut sentir encara aquest fons d'optimisme a pesar de tot, que posà la confiança en el Vostre Sagrat Cor. Assereneu-la, Déu meu! I assereneu també el meu pare!

Doneu-nos força a tots per resistir totes les tribulacions que ens vulgueu donar!

I ella? Estic segur que us prega fervorosament. Escolteu, Senyor les seves oracions. Feu-la també serena i forta i confiada!

S.S. Dijous, 23 juliol 1936

Encara no van els trens. Estic reclòs a casa i no puc anar a Barcelona per treballar, ni sortir de casa, per prudència.

Faig una mena de vacancer que ni mai que haguéssim vingut. Es dir, Déu sap perquè ens envia totes aquestes coses; però no sé aprofitar el temps: podria estudiar però com fixar l'atenció quan a cada moment em distreuen renois, converses? Avui almenys he fet alguna cosa de bo: M'he ordenat una mica els llibres.

Aquesta tarda estudiaré si em sento capaç de fer l'esforç de no fer cas de tot aquest ambient de neguit que em volta, o sinó llegiré un altre llibre que sigui d'enriquiment intel·lectual del meu esperit àvid d'apostolat. Déu meu! Feu-me ordenat i constant! Que aquests dies no perdi ni un moment les hores que l'atzarem posa sota la meua entera disposició! Avui ara, immediatament, som a la tarda, però ja puc començar la tasca. Déu meu! Faci el que faci, que sigui per la formació que em cal! Tots els meus esforços seran pensant en el meu futur i en les vostres Esglésies cremades.

7 Era costum penjar a les portes d'entrada a les cases una placa esmaltada o de llautó amb la imatge del Sagrat Cor, i una inscripció en català de benedicció, senyal de la fe cristiana de qui hi habitava. Van ser retirades de les portes, segons els casos i les poblacions, entre 1934 i 1936. Acabada la guerra, les plaques foren restituïdes, però, la inscripció era en castellà i la imatge del Sagrat Cor tenia com a fons la bandera espanyola. Vid. Carles Querol "Les més sagrades". Programa de Fires. Sant Sadurní.

S.S. Divendres, 24 juliol 1936

Ahir a la nit fou cremada l'Església de la Granada⁸, diuen també la de Santa Fe. Avui des del terrat he vist la fumera de la de Subirats.

Ja no queda a la comarca cap Església per profanar.

Senyor, avui renova els meus propòsits i de nou proclamo la meva fe davant vostre.

Assereneu el meu esperit: per apaivagar el temor i l'angúnia dels meus pares, he anat a apuntar-me per fer guàrdia a l'entrada de la població. Altres que pensen com jo ja ho han fet. Diuen que és per prudència que ho hem de fer. No he tirat, ni m'he trobat mai amb cap arma de foc als dits. Si no çes amb l'instint de la conservació i en defensa pròpia no sabria tirar mai contra ningú. No sento odi per ningú, i us dic fervorosament perdoneu aquests que han cremat la vostra Casa. I és que al pensar que m'he de trobar amb una arma als dits, al costat d'algú que potser la portarà a pler, m'arriba a fer creure que davant d'altres amics meus semblarà que desmenteixi el pacifisme i l'antiviolença que he sostingut sempre.

Estem travessant unes circumstàncies difícils, l'ordre ha desaparegut. Els fets m'han vingut a donar, per ara, la raó.

Sempre havia sostingut enfront dels (un signe o un dibuix) la doctrina de l'església que en les encíclicues diu que s'ha d'acatar el poder constituït sense que es pugui organitzar cap rebel·lió en contra d'ell, per tal de que l'ordre no em surti més i més perjudicat. I així ha passat... i ara tots i tot en paguem les tristes conseqüències.

Senyor! Beneïu-nos feu-nos forts! Torneu l'ordre social a Espanya, i que tots plegats puguem començar, ben agermanats els més alts i els més baixos, una època de tranquil·litat!

Sagrat Cor de Jesús! En vós confio. Verge de la Fons Santa de Subirats! Preserveu-nos de perills! Déu meu! Com deuen haver quedat les imatges Vostres i de la Vostra Mare! Com ho hem de fer, Déu meu! Per tornar a la tranquil·litat i al repòs? Si ens cal la persecució nostra primer, doneu-nos fortitud i confiança.

Diumenge, 26 juliol 1936

Hauria estat ben escaient que ahir dia de St. Jaume, hagués escrit en aquestes pàgines totes les invocacions fervoroses al St. Patró d'Espanya per a que intercedís a favor d'aquesta terra que té encomendada.

No ho vaig fer. Però a la nit abans de dir el Rosari, vaig seguir un xic el text de la missa que no vàrem poder oir.

En el text hi ha les pregàries invocant la protecció de St. Jaume. Fervorosament vaig dir-les. Però en les circumstàncies actuals, el més impressionant de la missa d'ahir era l'Epístola.

Ara que estem encara sota el terror i l'esgarrifança de la mort l'Epístola de la missa d'ahir ens fa veure la grandesa de la vocació sacerdotal, de l'apostolat: per Crist són calumniats, per Crist odiats, per Crist cauen sota el glavi dels assassins com han caigut aquests dies mateixos el Rnd. Rector de Subirats i ahir mateix el Rnd. Arxiprest de Martorell. St. Jaume Apòstol, feu que la sang

8 "El 23 de juliol, cap a la posta de sol, arribaren a la Granada, procedents de la part de Sant Sadurní, dos cotxes amb gent armada, Una vegada passat el carrer Nou, el primer que feren va ser fer caure la creu de pedra de la cruïlla del llavors camí de Santa Fe, demanant una corda a cal Serra, la casa més propera. Després passaren per les cases ordenant, uns en castellà i altres en català, que tots els homes anessin a l'església per incendiar-la, portant-hi també les coses de missa., com devocionaris i imatges. Començava a fer-se fosc quan s'inicià la tasca de fer caure les imatges i destrossar els altars i la trona, Es va treure tot a fora amb els bancs, les cadires i confessionaris, durant d'una hora,..... Les flames superaren l'alçada de l'església i en cosa de mitja hora o tres quarts es convertí en cendra un patrimoni religiós i cultural fruit de la fe de moltes generacions....." Josep Pons Vives *Revolució i guerra a la Granada del Penedès*. Llibres de l'Index, 1993.

d'aquests màrtirs sigui un motiu d'apaivagament de la persecució i els perills que estem passant. Potser aquesta invocació meva no arriba a tenir, Apòstol, aquell esperit de sacrifici que jo hauria de tenir, potser hi ha aquella ombra d'egoisme que ens fa sentir el temor de la mort, però humana és, Apòstol, la nostra mesura; doneu-nos la fe i la força per triomfar de l'esperit del mal amb els nostres sacrificis quotidians, amb les nostres pregàries, i si cal, Apòstol, la sang de tots nosaltres, doneu-nos la serenor necessària per a guaitar-nos la mort amb un somriure cristià de resignació i de perdó dels nostres enemics.

Senyor! Guieu-nos, guieu-nos, guieu-nos!

Avui, aquest matí, he tingut el goig de parlar-li, de veure-la. No em puc substreure a la pregunta que en les actuals circumstàncies ni ha vingut a conservar alguns moments fins a quin punt els fets d'ara contribuiran a l'acostament o a la separació de nosaltres dos?. No! No és aquesta la pregunta! No li escrita bé: Fins a quin punt els fets actuals contribuiran a la superació econòmica o a la recolada econòmica de la meva situació considerada de cara a la realització de les nostres esperances?

Difícil és en aquests moments preveure què em reserva el futur.

Estem en plena transformació social. Avui he llegit a "La Vanguardia" (primer periòdic que he llegit d'anà dels fets darrers) les disposicions i decret del Govern de la Generalitat. A on anem? No ho sé. Dintre el nou engranatge social quin lloc ocuparé? No ho sé. El futur per molts és actualment un interrogant. Sempre ho és, però, el d'ara està fora de l'abast de les possibilitats previsibles.

Però a pesar de tot, esperaré i confiaré en Déu. I em comportaré dignament per a que sigui digne de rebre les mercès que fervorosament li demano.

S'imposa una tasca llarga de silenci i de formació.

I seré prudent. Ja ho sé que ara la meva mare ho és en excés pel mateix temor, però l'he d'obeir per a no fer-la posar nerviosa. Seré prudent i discret tal com ella vol.

Demà em llevarà una mica d'hora i al matí estudiaré. Cal que organitzi el temps que tinc sobrer, he d'aprofitar-lo. M'ha de servir d'entreteniment per a fer exercicis de fixació constant de la meva atenció.

Jesús meu! Ajudeu-me per tot.

I vigileu sobre tot que no pequi, que no rebutgi, ni fugi de la vostra gràcia. Estem sense sacerdots.

I us dono gràcies Déu meu, per la meva fortalesa d'ara. Conserveu-me-la i feu que cada dia la superi.

Sagrat Cor de Jesús, en Vós confio.

Continuen les malvestats si es que són certs els rumors que corren. Déu faci que no es confirmi l'assassinat del Sr. Rector de Gelida, de l'Agustí Estruch, excondeixeple meu, de dos més que els acompanyaven. Que Déu es tingui a la Glòria!⁹

Aquesta nit he fet guàrdia durant una hora al magatzem del Bardella. Ara estic vetllant per tal de cridar al meu pare puix té el torn assenyalat per la una de la matinada fins a les tres.

Avui li he pogut parlar abans de sopar. Hem parlat una mica de la trista situació actual. No li he pensat a dir que llegís l'Epístola de la missa d'avui.

9 Agustí Estruch Bernis, assassinat a Ordal pels Comitès locals el 21 de juliol, juntament amb el rector de Gelida Mn. Martí Mariner Mogas. El germà d'aquest, el seminarista Enric Estruch, (a qui també segurament coneixia Adjutori Vàrias) morí també assassinat el 21 d'agost de 1936. Les circumstàncies d'aquestes dues morts s'expliquen àmpliament en el llibre d'Andreu Guiu Pujol República, guerra i postguerra a Gelida, editat pel El 3 de vuit.

“Qui trobarà una dona forta?”¹⁰

Així comença: amb una pregunta. Tot el demás és una glossa de la “dona forta” que els “seus fills proclamen benaurada”; que “el seu marit també elogia”.

Senyor! “Qui trobarà una dona forta?” Jo sento, Senyor, que m’haveu fet trobar una dona forta. Que m’haveu fet estimar una noia pura i fervorosa, que me l’haveu posat am meu camí par a què amb el vostre ajut sigui col·laboradora meva, per a què amb el seu consell i amb el seu estimul jo em senti cada dia més fort, més digne, més perseverant.

Me l’estimo, i estic profundament joiós d’estimar-la. Hem tingut tan poques ocasions de parlar llargament, que potser encara no ens hem donat les confidències més tendres i ocultes que la nostra bondat i el nostre amor a Vós ens fan sentir. Però tinc plena confiança en Vós, Senyor! Vàreu escoltar aquelles senzilles invocacions sense pregària quan sense sentir amor per ella, una mena de pressentiment, una mena d’anhel d’ésser estimat per una noia senzilla, bona, devota, em feia dir pensant en ella: Guardeu-me-la!... I me la guardàreu.... i me la guardeu encara, Senyor. Per això jo confio que ella serà la “dona forta” que Vós em teníeu destinada: “Ella és plena de força i bellesa i no s’inquieta pel dia darrer”. Sento intensament la tendresa espiritual de sentir-me estimat per ella, amorosament i assenyadament. Amb ella em sento plenament amb pro força per arribar a ésser quelcom.

Jo no sé el què és el que a mi m’és més necessari. Però estic ja dins el camí d’una superació que desitjo ferventment i de la qual una part en tinc guanyada. Superació moral que vull consolidar, que tinc gairebé establitzada però de la qual he d’ésser un delicadíssim vigilant. Superació intel·lectual que m’ha de reportar una intel·ligència penetrant i una erudició útil a la causa del Crist. Una superació en l’eficàcia de les meves activitats per a que totes juntes també em donin una superació econòmica que no la desitjo pas amb el sentit egoista, sinó amb el fi únic i exclusiu d’oferir-lo a ella, per a que un dia ella en sigui l’administradora austera en bé de la llar que junts haurem creat.

Senyor! Quan escric aquestes notes, Vós ja sabeu que les faig només davant la Vostra Presència, que jo sento per la meva fe en Vós.

Aquestes notes són una meditació i una pregària. Vós sabeu que és el que us demano, i què és el que més em cal. Concediu-m’ho, Senyor i vigileu el nostre amor, del qual només en som als començaments, deu que els nostres esperits, les nostres ànimes es compreguin i s’estimin cada dia més per a què els nostres cors sàpiguen bategar amb uns mateixos sentiments, entre els quals ha de regnar com a principal i guia de tots els altres el del nostre amor per Vós, per la Vostra mare, per la Vostra Església!

Sagrat Cor de Jesús! En Vós confio.

S.S. Dimarts, 28 de juliol de 1936

Sembla que l’ambient està relativament una mica més tranquil. Però em fio poc d’aquesta aparent tranquil·litat.

Tant si a Espanya guanyen els uns com si guanyen els altres se’ns acosten, em sembla, dies d’angúnia, moments de perill, llàgrimes, plors...

Temo el desbordament de l’odi, temo que haurem de veure crims al mig dels carrers, així com ara només n’hem sentit a parlar dels que han ocorregut a la muntanya.

Déu meu! Feu que no es confirmin aquests temors meus! Però... facis la vostra voluntat!

Han mort al Marcial Sendra! L’han anat a cercar a la nit a casa seva i a fora, a la Casa

¹⁰ Proverbis 31, 10-31

Blanca, l'han assassinat. Així és tal com m'ho ha explicat la meva mare, que a conseqüència d'això està amb un tal decaïment d'ànim que veig com a inevitable un agreujament del seu estat¹¹.

No sé de quina manera hem de reaccionar enfront de tots els crims que es cometen. Només ens queda l'oració, el sacrifici, la mortificació.

Com a esperança humana potser només ens queden les problemàtiques possibilitats que la gent honrada d'esquerra que tingui influència i armes organitzi un veritable servei de vigilància dels ciutadans, imposant-se damunt de l'odi i de la venjança; o bé... si no en veig cap més si no n'hi ha cap més de possibilitat de fugir d'aquest ambient d'angúnia, de neguit, d'ansietat.

Qui salvarà a Catalunya? Qui salvarà Espanya?

Senyor! Si ens haveu destinat a viure les dolors d'una persecució doneu-nos força i resignació espiritual per a suportar-la i resistir-la.

Ahir van dir-me que els dos que acompanyaven al Sr. Rector de Gelida i a l'Agustí Estruch eren el Sr. Rector i el Sr. Vicari de Sant Vicenç dels Horts; també que fa tres o quatre dies havien mort el Sr. Rector i el Sr. Vicari de St Quinti.

Que Déu els tingui a la Glòria! La sang dels màrtirs encara corre, en tots els temps i en totes les èpoques, la sang dels cristians, dels innocents, ha tocat la terra però l'ha purificada. Senyor! Salveu-nos, salveu-nos! Per aquesta sang innocent i per les nostres pregàries veniu en auxili nostre!

Sagrat Cor de Jesús! Única esperança! En Vós confiem.

Verge de Montserrat! Intercediu a favor nostre!

Santa Teresina de l'Infant Jesús, pregueu per nosaltres.

S.S. Diumenge, 2 agost de 1936

Tenia intenció de no continuar més aquestes notes mentres duressin aquestes circumstàncies, però no puc més. He de fer-ho. D'ençà del dia que va correr la notícia, per desgràcia certa, de què havien mort el Marcial Sendra, que no ho havia fet.

Ahir, ella, em va confirmar la mort dels set que van endur-se la nit del dijous (?) Déu meu! Déu meu! Escolteu les nostres pregàries! Acolliu els nostres planys! Feu que a St. S. No hi hagi cap més crim!

Aquestes desgràcies ens deixen aclaparats, vençuts. Veiem la mort terrible que han hagut de patir, indefensos. Veiem sobretot pels més joves el drama intens, la tragèdia d'unes dones, d'uns pares que perden l'únic suport i l'única esperança: el Miquel Roig, el Pacià Carbó, el Josep Casas, i els altres, el sogre del Pacià, el que li deien el Rei, l'Emili Castells, el Bardella. Tots morts al cementiri de Vallirana!¹²

La vaig trobar ahir aclaparada, plorosa per la mort dels seus cosins, i per l'amenaça que feren al seu pare. Avui l'he trobada també, "goig sense alegria" de veure-la, li he dit. Quan ens tornarem a veure, no ho sé! A tots ens sembla que damunt nostre hi hagi una amenaça a punt de caure, inflexible! L'única esperança nostra sou Vós, Senyor! Tingueu pietat de nosaltres! Acolliu els nostres planys! Vós sabeu que la mort violenta dels homes, és també la mort lenta i dolorosa dels pares, de les mares, de les mullers, dels fills! Compadiu-vos de la nostra tragèdia! Porteu-nos a tots el consol, i un raig de llum d'esperança.

11 L'encarregat de can Codorniu Marcial Sendra Morera va ser assassinat el 28 de juliol. Aquest fet trasbalsà notablement Adjutori Vària ja que com a secretari del Sr. Raventós hi devia tenir, per qüestions de feina, una estreta relació.

12 La matança que va tenir lloc la nit del 31 de juliol de sadurnecs al Pont del Lledoner, concretament 8 de les 24 víctimes que hi va haver des del dia 18 fins el 31, encara deixa Adjutori més aclaparat, si a més tenim en compte que dos dels difunts eren cosins de la Paquita. Detalla els fets ocorreguts aquests dies Carles Querol a l'article "31 de juliol de 1936: crònica d'una matança", a "El 3 de Vuit" desembre del 2005.

Jo us encomano avui en les meves oracions les ànimes d'aquest, de tots els que han mort aquests dies, fills de St Sadurní, i us encomano també les famílies que estan plorant els éssers volguts, i especialment, Senyor, la família d'ella, que ha estat la que més ha hagut de sentir el pes d'aquesta horrible desgràcia; per l'amor que sento per ella sento més a la vora el dolor de la mort dels seus dos cosins, amics meus de sempre; en les meves oracions pels difunts, sempre hi posaré especialment aquest que han mort en plena joventut, el Pacià, el Miquel, el Josep Casas...

Déu meu! No sé què més escriure. Vós sou la nostra única esperança! Confio en la Vostra Providència, hi confio! Però el temor no el puc allunyar.

Senyor! És una contradicció això? Perdoneu-me, Déu meu!

Qui pogués arribar a sentir, Jesús meu, la confiança que sentia St. Josep Cottolengo.

Però aquesta confiança ens ha de salvar!....¹³

* * * * *

Dissabte, 9 d'octubre de 1937

He anat a Barcelona a saber quan s'han de presentar els reemplaços de marina. L'ordre és de què ens hem de presentar dilluns o dimarts.

Dilluns, 11 d'octubre de 1937

Començo a preparar les coses per a marxar a presentar-me

Dimarts, 12 d'octubre de 1937

Dimarts, ens anaven a presentar però, hem volgut esperar com el company Insenser, fins a dissabte vinent. M'he acomiadat d'ella.

Dimecres, 13 d'octubre de 1937

M'he quedat a St. Sadurní per a preparar les coses per a marxar. Nou comiat.

Dijous, 14 d'octubre de 1937

He anat a Barcelona, per a tractar de passar.

Comiat darrer, tendríssim.

Junts hem fet una promesa.

S.S. - B - M - S. DE U.¹⁴

13 Fins aquesta data i des de l'esclat de la guerra, el diari reflexa la impotència, el desconcert i la por, sobretot la por. És ple de pregàries i precs. Resa. Podríem dir que aquests dies el diari únicament explica els fets, perquè prega per les ànimes dels difunts, per tenir valor per assumir les desgràcies, demana consol....

Durant el mes d'agost no escriu res més fins els 21 de setembre, on les vivències diàries tornen a ser els estudis, les lectures, els poemes. És un diari molt més literari que religiós.

Un cop ell s'incorpora al conflicte militar, tot i que el diari no és gens descriptiu dels esdeveniments de la guerra, sí que ho és de les seves pròpies vivències quotidianes.

En aquest espai de temps -que no transcrivim donat que l'objectiu del treball és tractar la vida i la personalitat d'Adjutori Vàrias emmarcat dins del conflicte bèl·lic- l'únic que mereix ser destacat és el fet de dos religiosos més, fills d'Ordal, Josep Casas Ros i Josep Casas Julià, cosins, el 27 de setembre van ser detinguts i executats a Moja l'endemà. Vid. Salvador Llorach Santis Subirats, Visió general d'un municipi de l'Alt Penedès, l'autor dona les referències bibliogràfiques dels llibres de Salvador Nonell Màrtirs del Penedès..., i de José Sanabre Martiriologio de la iglesia en la diócesis de Barcelona durante la persecución religiosa 1936-1939.

Aquest dos religiosos, juntament amb d'altres, van ésser beatificats i es va editar un goig per aquesta ocasió.

14 Tot fa pensar que corresponen a Sant Sadurní- Barcelona- Manresa- La Seu d'Urgell.

Dissabte, 16 d'octubre de 1937

Estic a la S. de U.

Diumenge, 17 d'octubre de 1937

La tarda marxo a C.¹⁵

Dilluns, 18 d'octubre de 1937

M'estic amagat a la r. de C.¹⁶

Dimarts, 19 d'octubre de 1937

M'estic amagat a la r. de C.

Dimecres, 20 d'octubre de 1937

M'estic amagat a la r. de C.

M'estic a la r. de C.

M'estic a la r. de C. Detenen companys que havien de venir amb nosaltres a passar la fr¹⁷ i anem a amargar-nos en una cova.

Dissabte, 23 d'octubre de 1937

Estem fins a la tarda en la cova sota la pluja i la neu passem la fr. i arriben a unes cases d'A.¹⁸ Dormim a la pallissa. A la nit han passat altres evadits entre ells una noia.

Diumenge, 24 d'octubre de 1937

Esmorzo a la casa on he dormit i arribo a St. J. de L.¹⁹ em presento a la policia, i per fi, entro a l'església a donar gràcies per haver passat la frontera. Dino a St. J. A la tarda vaig a Les Escaldes. Sopo i dormo a Les Escaldes. Em renten la roba unes monges, visito els pares de Montserrat. Al passar per Andorra la Vella m'he de fer retrats pel passaport per França.

Dilluns, 25 d'octubre de 1937

Em confesso al matí amb el P. E. Eladi. A la tarda vaig a Rosari. Al migdia vaig a Andorra la Vella, compro uns quants francs. Recullo la foto d'ahir i em vacunen contra la verola.

Dimarts, 26 d'octubre de 1937

Vaig per fi a comunió en l'Església de Les Escaldes. Tinc una interessantíssima conversa amb el P. Enric Graner. Compro 100 francs a 68%.

15 Creiem que es refereix a Castellciutat, dita popularment Ciutat, nucli proper a la Seu d'Urgell.

16 A la transcripció parcial, realitzada per en Joan Rosell Mata i publicada en els anys quaranta, voldria dir la rectoria de Castellciutat.

17 Cal interpretar com passar la frontera.

18 Cal interpretar com Andorra.

19 Cal interpretar com Sant Julià de Lòria.

Dimecres, 27 d'octubre de 1937

Sortim a dos quarts de sis de Les Escaldes, amb moltes dificultats passem el Port²⁰ Hospitalet, policia. Dinar St.-Girons. Montrejeau. Lourdes. Inundacions en la gruta. Hendaya. Irun. Dormir i declaracions pessetes a canviar.

Dijous, 28 d'octubre de 1937

Al matí auxilio de invierno. Ficha. Irun. Fuenterrabía. Dinar. Quartels de Loyola. Des d'ací, telefono al Sr. Magí²¹. Dormim als quartels de Loyola damunt la palla. A la nit còlic general.

Divendres, 29 d'octubre de 1937

Ens duen a la Caixa Reclutes S.S.²² Ací ens ve a veure el Sr. Magí. Dinem al quartel. A la tarda venen el Sr. Magí i el Sr. M^e a avaluar-me²³. Parlo llargament amb el Sr. M. Dormo en una fonda. Em dutxo.

Dissabte, 30 d'octubre de 1937

Marxem al matí del quartel a S.S. i de S.S. a Pamplona. Al migdia arribem als quartels d'Amèrica²⁴. No dinem. Passem la tarda cercant dispesa. La trobem i anem junts en J. Botet, J. Barcons, F. Pàmies i jo²⁵.

Anem a passar llista al quartel. Ens donen els vestits de soldat. He escrit al Sr. Manuel i a Rosa Ribas. Al matí he anat a combregar, però no he pogut oïr missa.

Avui hem hagut de fer serveis de cuina. Tot el dia netejant "barreños". He anat a missa de 12.

Al matí instrucció. A la tarda m'he escapat d'anar al tiro perquè m'he quedat amb el Brigada a fer una llista. Ha plogut bastant.

Avui al matí hem anat al tiro. A la tarda instrucció. Visita al Santíssim.

Matí i tarda instrucció. Visita al Santíssim.

Avui és el primer dia que he fet guàrdia. M'ha tocat anar a l'hospital amb En Leganés, Botet, Pàmies. He estat molt bé. M'he comprats uns rosaris. Guàrdia: Cabo Rodríguez, Leganés, Pàmies, Botet i jo.

Avui al matí hem acabat la guàrdia a l'Hospital. Durant la mateixa he combregat a l'Església dels Dominics. Tarda, Circol Tradicionalista. A la nit, cine.

20 Cal interpretar com Port d'Envalira.

21 Podria referir-se a Magí Raventós Fatjó (1897-1971) de cal Codorniu.

22 Cal interpretar com San Sebastián.

23 Podria referir-se a Magí Raventós i al seu germà, Manuel Raventós Fatjó amb qui ja hem indicat que treballava. Un i altre –Don Magí i Don Manuel, sense esmentar-ne els cognoms– apareixen esmentats sovint en les notes d'aquest diari. La família Raventós de Can Codorniu, després de les eleccions del 16 de febrer de 1936, en previsió del que passaria, es traslladà a viure a Barcelona, a la torre del carrer Anglè. I així que s'assabenten de la situació que vivia el país, van embarcar al port de Barcelona en direcció a Itàlia i van viure a una ciutat del nord, propera a la frontera suïssa, Ventimiglia, fins ben entrat l'any 1937, quan van anar a Sant Sebastià, que ja era una zona ocupada pels "nacionals", i després a Raimat, on disposaven d'una extensa finca.

24 S'ha de referir al regiment Amèrica. Adjutori Vàries, com hem dit estava destinat a la Divisió, 54, Regimiento América nº 23, Batalló nº 132, 1ª Companyia. Estafeta militar nº 19 i placa de combatent nº 288.022.

25 Eren amics barcelonins amb els quals tenia una estreta relació fruit de la seva vinculació amb la FJCC

Diumenge, 7 de novembre de 1937

Confessió i Comunió Catedral. Missa quartel. Ofici Dominics, amb En Botet. Carta a hno. Ligori²⁶. Cafè Societat Tradicionalista. Cine a Teatre Gaiarre. Passeig després de passar llista.

Dilluns, 8 de novembre de 1937

Guàrdia a Presó de la Merced. Bastant pesada.

Dimarts, 9 de novembre de 1937

Surto al matí de guàrdia a la presó. Anem al quartel i no en podem sortir fins a les 2. Mentrestant a fóra hi ha hagut una gran festa de comiat a les Brigades de Navarra a la qual ha assistit el Generalíssim Franco. Tarda a passeig.

Dimecres, 10 de novembre de 1937

Al matí al tiro. Veig la part nova de Pamplona. Tarda instrucció. Després de passar llista, a la plaça del Castillo trobo en Puig de Martorell. Al migdia trobo la noia de cal Bonet amb el seu marit. Ens diuen que hi ha una família que s'interessa per saber de cal Feru[?].

Dijous, 11 de novembre de 1937

Avui al migdia han sonat les sirenes i l'aviació roja ha bombardejat Pamplona. Hi ha hagut morts i ferits. Al matí instrucció. Tarda passeig militar. Abans del bombardeig he parlat amb la Sra. Fuentes, cosina del pare de la Paquita.

Divendres, 12 de novembre de 1937

Quartelero tot el dia. Visita al Santíssim com cada dia.

Dissabte, 13 de novembre de 1937

Guàrdia al Govern Militar amb en Legares, un vasc, el Cabo Pedro Mateo.

26 El germà Ligorí fou director del Col·legi Sant Josep des del 1919 fins el 1925. L'industrial sadurninenc Manuel Raventós i Domènech, de can Codorniu (1862-1930), fou el creador l'any 1905 del Col·legi Sant Josep, d'ensenyament no oficial per a nens i regit per religiosos, a la vila de Sant Sadurní d'Anoia. Una vegada fets els tràmits pertinents amb les autoritats educatives civils, que donaren el vist-i-plau el 4 de setembre de 1905, i que la congregació de Sant Gabriel fes els passos reglamentaris amb les autoritats eclesiàstiques, aconseguiren obrir el col·legi, que anomenaren Sant Josep, l'1 de setembre de 1905 en una casa propietat del senyor Raventós al carrer de l'Hospital, número 9, que fins no feia gaire havia hostatjat l'escola pública de la vila.

Fou nomenat director el germà Dámaso, francès i home d'elevada cultura i de sòlida formació acadèmica, amb grans dots de tracte amb els qui l'envoltaven. La resta de germans que formaren el primer grup de treball foren: Hermógenes, Alberto, Jorge i Antonio, tots també francesos. S'obrí amb onze alumnes i arribaren ràpidament al centenar. L'èxit inicial fou total, i va caldre fer una notable ampliació en el mateix edifici, que va ocupar les cases dels números 9, 11 i 13 del carrer de l'Hospital. El senyor Raventós encarregà l'obra a l'arquitecte barceloní Alexandre Soler i March a finals de 1908. Les obres començaren un any després, i van quedar pràcticament enllestides el 1910. El nou col·legi va poder admetre nens a tota pensió. A més, va disposar de capella. Els alumnes rebien educació completa en tots els aspectes, a més de la predilecció que tenien els germans per la pràctica dels esports i l'excursionisme. Això va atreure cada cop més alumnes però, com que era un col·legi privat i de pagament, majoritàriament fou freqüentat pels fills de les famílies que econòmicament s'ho podien permetre, com ara els propietaris rurals, els menestrals i els d'altres estaments. Fins al 1919 el dirigí el germà Dámaso, que el va deixar completament consolidat. El substituï fins al 1925 el germà Ligorí, també francès i persona de gran bonhomia i temperament alegre. (...)

Durant la Segona República, en promulgar-se la Llei de Confessions i Congregacions, el 1933, el col·legi va quedar secularitzat i se li canvià el nom pel d'Escola Milà i Fontanals, però els germans continuaren la tasca pedagògica sense cap entrebanc (...), fins que les autoritats del moment obligaren a tancar l'escola el 31 de maig de 1936. (...) El 23 de juliol el col·legi fou saquejat i la capella profanada (...). L'edifici, en ser confiscat pels anarquistes, fou convertit en magatzem de queviures i altres productes de primera necessitat. Vid. www.stjosep.com, també Salvador Llorach i Santis. Centenari del Col·legi Sant Josep de Sant Sadurní d'Anoia

Diumenge, 14 de novembre de 1937

*Sortim de guàrdia. Missa i Comunió a l'Església de davant el G. M.
Vermut a la Plaça del Castillo amb els companys. Abans hem visitat la catedral.*

Dilluns, 15 de novembre de 1937

Matí instrucció. Tarda instrucció als afores.

Dimarts, 16 de novembre de 1937

Matí tiro Buslada després de dinar ens avisen de què haurem de marxar. Em compro una caçadora. Però al vespre no marxem.

Dimecres, 17 de novembre de 1937

Matí tiro Buslada. Tarda no vaig a instrucció. Cafè Cercle Tradicionalista. Avui tampoc marxem. Vaig a saludar els Srs. Fuentes.

Dijous 18 de novembre de 1937

Matí instrucció. Tarda teòrica. Diuen que en lloc de marxar-ne 52 marxen sols 20. Ara jo quedo al cap de la llista.

Divendres, 19 de novembre de 1937

Guàrdia. Prevenció.

Dissabte, 20 de novembre de 1937

Sortim de guàrdia. Jurem la bandera. Migdia: alarma. Després de dinar vaig a despedir-me dels Sres. Fuentes perquè ens han avisat que demà hem de marxar. El Sr. Fuentes em cambia un rebut del B. Espanya de 200 ptes. A la nit fem un sopar. Després anem uns quants a fer un [?] postres [...]²⁷

Diumenge, 21 de novembre de 1937

Sortim de Pamplona en direcció Saragossa. Visita al Pilar. Dormim a un quartel de Saragossa. Al matí dono a Botet una carta per tirar. Era a D. Manuel. A Saragossa escric una carta al Jeroni.

Dilluns, 22 de novembre de 1937

Sortim de Saragossa en direcció a Jaca. Entrem fins a Santa Maria La Peña. Des d'ací amb camió fins a Jaca. De Jaca a Senegúes amb camió, a la tarda. Dormim en una pallissa.

Dimarts, 23 de novembre de 1937

No hem fet res en tot el dia. A la nit abans de dormir resem junts el rosari. Carta a D. Manuel.

27 Il·legible.

Dimecres, 24 de novembre de 1937

Ens reparteixen per companyies. Tots anem a la 1^a C^a del 132 Bón. Tarda a passeig. Dos canonades ens fan ajeure a terra. Sóm novatos; éren antiaeris.

Dijous, 25 de novembre de 1937

Matí i tarda instrucció. Postal a Botet.

Divendres, 26 de novembre de 1937

Matí instrucció. Tarda instrucció. Postal a D. Manuel. Postal a D. F. Fuentes

Dissabte, 27 de novembre de 1937

Matí instrucció. Postal a Josep Pons gendre Guardià. Postal a D. Magí. Tarda al tiro.

Diumenge, 28 de novembre de 1937

Matí missa. Ve l'aviació. Passa de llarg. Tarda teòrica per si torna l'aviació. Carta a Rosa Ribas.

Dilluns, 29 de novembre de 1937

Matí instrucció. Tarda tiro. Carta a F. Millet²⁸. Nit de guàrdia vora la font. Dormim en "chavolas". A l'anar a la guàrdia caic al rierol.

Dimarts, 30 de novembre de 1937

Acabem la guàrdia. Fa fred. Després de dinar ens fan formar i més tard anem a la posició del Cementiri de Senegüé. La 1ª guàrdia la fem de 8 a 10, a la carretera junt amb en Portell.

Dimecres, 1 de desembre de 1937

Guàrdia Cementiri 2-4. Tarda rebo carta de Botet contenint cartes de: Paquita, R. Ribas, Botet, R. Lluís, Hno. Ligorí, y Hno. Martí i Jeroni. Nit: guàrdia carretera 6-8, junt amb un que no conec.

Dijous, 2 de desembre de 1937

Guàrdia carretera de 8 a 10. Plou i s'ha posat neu a les muntanyes. Nit guàrdia carretera 10-12 amb Portell.

Divendres, 3 de desembre de 1937

Guàrdia matinada carretera 5,30 - 7,30. Tarda, arriben unes comp^{es} del Batalló S. Marcial que ens vénen a rellevar. Sopem. Senegüé²⁹ a Sabiñánigo a peu. Sabiñánigo - Jaca - Pamplona en camió. Descans fàbrica d'armes Sabiñánigo. Atac mal de ventre Jaca. Mitja hora després el nostre

28 Possiblement Fèlix Millet i Maristany (Barcelona 1903-1967), financer, mecenes i promotor cultural català. Treballà sempre al sector de les assegurances. El 1932 fou president de la Federació de Joves Cristians i director del diari El Matí, proper a la Unió Democràtica de Catalunya. Quan esclatà la Guerra Civil espanyola, veient amenaçada la seva vida, va fugir de Catalunya. Marxà a Burgos i col·laborà amb els insurrectes.

El 1943 va fundar la Benèfica Minerva, que es dedicava clandestinament al mecenatge col·lectiu. El 1947, fou secretari de la Comissió Abat Oliba i el 1948 va ser president del consell d'administració del Banco Popular i de la Compañía Hispano Americana de Seguros y Reaseguros (Chasyr). El 1951 fou elegit President de l'Orfeó Català, des d'on impulsà l'Obra del Ballet Popular. L'any 1961 va ser uns dels fundadors de l'Òmnium Cultural.

29 Senegüé poble a 3 km de Sabiñánigo, província d'Osca.

camió bolca. Acabo el viatge fins a Pamplona en cabina. Hi arribem a les 6³⁰. Ens duen al quartel de La Merced. El matí no el passo bé. A la tarda vaig a trobar a l'Anton Parera. Em confesso a la tarda. Cerco lloc per dormir. A la nit dormim junts Portell, Cuyás, cunyat Portell i jo.

Diumenge, 5 de desembre de 1937

Combrego. Al matí corren rumors de què haurem de marxar aviat. Dino al quartel. Al matí en el Requeté trobo l'Anton Parera. Junt amb en Botet i en Portell hi parlem. A la tarda, trobo el Jeroni al Requeté, parlem llargament. Després vaig al Kutz[?] Amb En Botet, Rovira, Margans, Cuyas i altres, prenem quelcom. Ve l'Alfèrez Juarros i li paguem una copa. En Botet ens parla dels cursets de Sargents. Més tard torno a trobar l'Alfèrez i em diu que demà marxem a Valladolid. Prenc una xocolata en el Kutz. Dormo a una dispesa. M'he després Josep Roig.

Dilluns, 6 de desembre de 1937

No marxem avui encara. Al matí em compro alguna cosa de l'equipatge: Legares, junt amb en Pàmies i en Portell anem a l'església S. Nicolau a resar al Sant. Besem la relíquia. Dino al quartel. Cafè al Kutz. El sargent basc em diu que anem a Guadalajara. Requeté. Visitem la catedral Portell, Figueras, Planas, Requeté. Vaig a veure el Sr. Fuentes, no el trobo. Cafè Niça amb 3 cabos. A la nit trobo el Sr. Fuentes al Bar [...] ³¹.

Dimarts, 7 de desembre de 1937

Marxem avui de Pamplona a les 12 del migdia. Tots anem en vagonets de càrrega molt incòmodes. Passem per Vitòria, Miranda de Ebro, Burgos, Venta de Baños. Sort que canvio de vagó. Plou.

Dimecres, 8 de desembre de 1937

A les 4 passem per Valladolid. Prenc lloc i escric una postal al Sr. Manuel. A la tarda estem molta estona a S. Esteban de Gormaz. Al vespre arribem a Quintanas de Gormaz ³². Plovisca. Fa fred i ens allotgem a l'església.

Dijous, 9 de desembre de 1937

Al matí no fem res. A la tarda instrucció guerrilles.

Divendres, 10 de desembre de 1937

Al matí no fem res. A la tarda instrucció. Fa fred. Paso ligero. Campionat escacs en el Cor de l'Església.

Dissabte, 11 de desembre de 1937

Al matí no fem res. A la tarda instrucció guerrilles. Demanen tots els catalans. Nomenen dos enllaços i ens toca al Pàmies i a mi

Diumenge, 12 de desembre de 1937

Missa al matí, a la porta de l'Església. Ens hem llevat i tot era blanc de neu. Ha nevat el

³⁰ És a dir, dissabte, 4 de desembre de 1937.

³¹ Il·legible.

³² Província de Sòria.

matí. A la tarda ha fet sol. Ens avisen que el Pàmies i jo ens hem de presentar demà a les 11.

Dilluns, 13 de desembre de 1937

A les 10 ens reunim amb l'Alfèrez Ajudant. Ens dona instruccions. Alterno la guàrdia amb en Pàmies. A la tarda aprenc i[...]³³ practico molt amb el Morse. Penso que avui som Sta. Llúcia.

Dimarts, 14 de desembre de 1937

L'Alfèrez ajudant ens explica pràcticament la qüestió de telèfons de campanya. He de fer a la tarda 2 viatges al camp d'instrucció per a veure al Tinent de la 1ª Compª.

Dimecres, 15 de desembre de 1937

*Targetes postals a J. Botet i X. Planes. Carta a D. Manuel.
Nevada.*

Dijous, 16 de desembre de 1937

Ens treuen del Cor de l'Església i ens hem de traslladar a dormir a una pal·liça. Tot el dia he estat a "comandancia".

Divendres, 17 de desembre de 1937

Neu. Feia una mica de fred a la pal·liça on hem dormit. Matí instrucció morse banderes amb Sergent Lugarra. Fa un fred que pela. Tarda instrucció tot el batalló. Pesadíssim. Un tip de caminar.

Dissabte, 18 de desembre de 1937

Aquest matí he anat a Burgo de Osma. Poble bastant bonic. He carregat i descarregat bombes. He comprat algunes coses pels companys. Tarda instrucció tot el batalló com si anéssim a prendre el castell de Gormaz.

Diumenge, 19 de desembre de 1937

Dia del meu sant. Per haver avençat 1/2 hora la Missa s'ha m'ha escapat. He anat una estona de guàrdia i no hem fet res en tot el dia. Matí molt de sol. Tarda tot emboirat.

Dilluns, 20 de desembre de 1937

*He rebut: carta del 28-11-37 Josep V. Solà. Carta D. Magí.
30-11-37 D. Manuel 6-12-37 tarjeta postal D. Manuel 8-12-1937.
Escriu la carta per J. V. Solà. Cesa de manar el batalló el Cap. Monchojo.*

Dimarts, 21 de desembre de 1937

Diuen que hem de marxar aviat. Torna a manar el batalló el Comandant Salgado. Ara fem una guàrdia a comandancia. A la tarda el comandant mana obrir els paquets de destinatari inconegut. Em quedo una caçadora i algunes altres coses. Un rellotge. Hauriem de fer guàrdia la nit però ens fan marxar.

33 Il·legible.

Dimecres, 22 de desembre de 1937

Ens fan formar amb l'equipatge al matí. Marxem que Quintanas de Gormaz a les 12'15 del migdia. Per totes les estacions on passem no hi ha res a les cantines. Tota la nit anem viatjant amb més parades molt llargues.

Dijous, 23 de desembre de 1937

Ens aclareix al dia a Poyos[?]. Estació després de Calatayud. Ens aturem a Maluenda i al poble ens han donat pa, pomes i hem comprat quelcom. Dinem a Daroca. Compro més coses. El Juan ens fa saber que és de Teruel. Parem a una estació i a la mitja hora són a Torrijo del Campo.

Divendres, 24 de desembre de 1937

Arribarem a la nit. Dormim a un estable. Anem a missa. Ens confessem. A la tarda diuen que hi ha d'haver un enllaç pel Com.³⁴ i un pel Tint Corn.³⁵ En ho sortejem amb en Pàmies. A mí en toca pel Com. A la nit no puc dormir amb els companys. A mitja nit en Pàmies i en Portell em venen a cridar per anar a missa del gall. Combreguem. Tornem a dormir. Escric una postal pel Sr. Manuel

Diumenge, 26 de desembre de 1937

Combrego al matí i després vaig a missa. Tiro la carta pel Josep Solà escrita a Quintanar i la postal del Sr. Manuel, pel qual començo una carta.

Dilluns, 27 de desembre de 1937

Carta a D. Manuel, al Dr. Salvans i Rosa Ribas.

Dimecres, 29 de desembre de 1937

Postals a F. Fuentes, J. Botet i E. Solchaga.

Divendres, 31 de desembre de 1937

Dia emboirat i fred. Comença a nevar. Ens enterem de l'alliberament de Teruel. Que després no resultà veritat.

Dissabte, 1 de gener de 1938

He anat a combregar. Ranxo extraordinari. Tot el dia no fem res. Esmorzo junt amb En Portell a la casa on cada dia em guarden la llet. A la nit, ens criden per avisar als capitans de C^a tinguin les companyies preparades en cas d'una segona ordre.

Diumenge, 2 de gener de 1938

Ahir arribàren soldats per totes les C^{es}. Hi ha algun català. He oït missa. Aquests que han arribat em parlen d'En Botet.

Dilluns, 3 de gener de 1938

La neu encara no s'ha fos. Fa molt fred. Per mediació d'En Pàmies, ens presenten l'Oliver

34 Comandant.

35 Tinent coronel.

i jo el tinent ajudant del Tinent Coronel. Ens diu que ens tindrà en compte per quan hagi de reorganitzar la Plana major.

Dimarts, 4 de gener de 1938

La neu encara està gelada. Al vespre he anat a avisar al tinent de la nostra C^a. Demà marxem.

Dimecres, 5 de gener de 1938

Sortim de Torrijo³⁶ tot el batalló. Els enllaços han de passar al davant. Hi ha molta neu. Arribem a Rubielos de la Cérida. Prenc menjar cols en patates per dinar. Dormo molt malament. Hem portat palla per dormir.

Dijous, 6 de gener de 1938

Se m'ha escapat la missa. Em sap molt greu. Rebo carta de Vicente Sans acompanyant una carta de la meva Paquita.

Divendres, 7 de gener de 1938

Continuem a Rubielos.

Dissabte, 8 de gener de 1938

Amen a la muntanya a primeres línies per a saber les posicions en què s'han de colocar les companyies en cas d'atac. Ens donen l'aguinaldo.

Diumenge, 9 de gener de 1938

Vaig a missa. Em donen un capot i uns pantalons.

Dilluns, 10 de gener de 1938

Continuem a Rubielos

Dimarts, 11 de gener de 1938

Continuem a Rubielos. Postal a Antoni i Jeroni Parera, Joan Botet i a...

Dimecres, 12 de gener de 1938

Veien l'espectacle formidable de l'ametrallament d'un avió roig (el setze) per un dels nostres caces, cau l'avió incendiat a una muntanya vora Rubielos. Veig un aviador que duen mort. Han dit que dos eren catalans. A la tarda marxem, de Rubielos i anem a peu fins a Torrijoon arribo fatigadíssim. Dormim a Torrijo.

Dijous, 13 de gener de 1938

A la tarda marxem de Torrijo a l'estació de Caminreal. En tren anem fins a Longares. Durant el viatge junt amb en Gil parlo amb l'alfèrez Artigas. Arribem a mitja nit a Longares. Dormim al calabòç dels bagabunds.

36 Torrijo del Campo.

Divendres, 14 de gener de 1938

Passem el dia a Longares. Bon poble proveït de tot. Està vora Saragossa. He anat a combregar.

Dissabte, 15 de gener de 1938

Dia una mica ennuvolat. A la tarda fa una mica de sol.

Diumenge, 16 de gener de 1938

Vaig a oïr missa. Fa un dia molt bonic. Han organitzat ball.

Dilluns, 17 de gener de 1938

Aquesta nit ha vingut l'aviació roja a bombardejar tres vegades. La darrera ha caigut molt a la vora d'allà on dormim. Ha ensorrat unes cases i ha escantonat l'església. La gent està molt espantada. Han mort una mare i dos fills.

Escrit una carta a Vicente Sanz, a Rosa Ribas i a Manuel Raventós.

Dimarts, 18 de gener de 1938

Rebo una carta de D. Manuel en la qual em diu que m'envia un paquet de roba i diners per gir postal. Res de nou.

Dimecres, 19 de gener de 1938

Continuem a Longares. Res de nou

Dijous, 20 de gener de 1938

Aquesta nit passada han avisat les campanes que hi havia perill de bombardeig.

Divendres, 21 de gener de 1938

Per ésser St. Sebastià vaig a confessar-me i a combregar. Rebo una tarja postal del Jeroni del 12-12-37.

Dissabre, 22 de gener de 1938

Avisen que no podem sortir del poble. A tres quarts de cinc de la tarda sortim de Longares en camions, en direcció a Teruel; a la nit arribem a una muntanya, on a peu ens dirigim a una paridora on està instal·lat el quartel general de la 1ª Brigada. Les Comp^{es} passen la matinada en uns barrancs³⁷. Els enllaços i Plana major al costat de la part paridera. Dormim dues hores al ras. Tinc fred. Més tard anem a rellevar, i ens instal·lem en un barranc d'una muntanya on hi ha algunes xaboles fetes. Els enllaços ens enterem de la situació en què estan les nostres respectives companyies.

A la nit dormo amb En Radio en una xaboleta que hi havia feta. Apenes hem menjat res en tot el dia.

Al migdia quan En Pàmies m'estava cridant per veure si em trobava, un artiller li ha preguntat si aquest Varias era l'Adjutori. En Pàmies li diu que sí i ha resultat que era el Jeroni. En Pàmies m'ha avisat i l'he anat a veure i em parlat llargament. Li dono alguna foto de sa germana.

Els homes es troben que les muntanyes no.

³⁷ Es a dir, diumenge, 23 de gener de 1938.

Dilluns, 24 de gener de 1938

He tornat a veure el Jeroni que està a un centenar de metres d'on estic jo. I m'ha presentat a alguns oficials, els quals diuen que ens hem de trobar tots a St. Sadurní per a celebrar-ho. M'han convidat a menjar xoriço i vi de La Rioja. Ens despedim. Després, a la tarda a l'hora de marxar encara ha vingut el Jeroni de demanar-me una foto on hi ha els grups de la Paquita, la Teresa³⁸, la Mir³⁹, la Marina, l'Eulàlia Santacana i jo fet a sota la Creu trencada. Un oficial i el Jeroni sembla que es disputen la [...] ⁴⁰. Poc després se'n van.

Tenim molta feina a instal·lar municions.

A la nit dormo també amb En Radio.

Dimarts, 25 de gener de 1938

Com que ahir vàrem començar una xabola pel Comandant avui l'enllestim i a la nit ja ens fa canviar de lloc on hem de dormir. Radio va on dormen els assistents i el corneta i jo vaig a dormir on dormen en Claret i els demés de Plana major.

Escrit una tarja postal el matí a D. Manuel i a la tarda li puc escriure una carta relativament extensa. La nostra artilleria dispara.

Dijous, 27 de gener de 1938

Després de fer uns dies esplèndids s'ennuvola i hi ha perill de pluja. Tots ens posem a treballar per arreglar la nostra xabola.

Divendres, 28 de gener de 1938

Avui sembla que els rojos volien realitzar un atac puig que l'artilleria d'ells tot el matí i bona part de la tarda ens ha bombardejat. Ens han tirat centenars d'obusos i ha hagut algun atac a les posicions. A la 1^a C^a han ferit al braç l'Alferes Munáriz, al Sergent Valderrama, i han mort a un noi andalus que es deia Garcia Luque. S'han fet tres presoners i quan l'Alferes Portillo sortia [...] ⁴¹ per a rebre'ls una bala li ha entrat al pit. Estava molt pàl·lid quan se'l l'han emportat.

A la nit els de Plana Major i demés enllaços passem el rosari.

Dissabte, 29 de gener de 1938

La nit passada ens hem hagut de llevar dues vegades perquè sembla hi havia atac dels rojos.

Al matí porten 11 presoners i un evadit entre els quals n'hi havia uns quants que eren catalans. Un d'ells de Pons. A la tarda m'han explotat uns obusos a uns trenta o quaranta metres quan estava en camp descobert. He tingut un sobresalt però m'he tirat a terra. No ha estat res. Xiulen les bales. A la nit un fort tiroteig. Hem passat el rosari.

Diumenge, 30 de gener de 1938

Per un descuit se m'escapa la missa de campanya puig m'he distret llegint a la xabola. Dia tranquil.

38 Teresa Parera, filla de la casa dels propietaris de Castellblanch.

39 Maria Mir.

40 Dibuix o signe que no sabem interpretar.

41 Il·legible.

Dilluns, 31 de gener de 1938

Dia tranquil. Escric una tarja postal a D. Manuel.

Dimarts, 1 de febrer de 1938

Dia tranquil. Cada nit passem el rosari tots els enllaços i Plana major.

Dimecres, 2 de febrer de 1938

Dia tranquil. A la nit arriba Ariño i porta un paquet de teca de casa seva (Saragossa). Tots en participem. Avui és el sant de la seva mare.

Dijous, 3 de febrer de 1938

Avui a les 7,30 ens fa aixecar depressa el primer obús d'artilleria roja. Comença un fort bombardeig que després es converteix en duel d'artilleria, puig la nostra contesta. A la vora m'ha explotat elgun obús i m'ha xiulat alguna bala. Hi ha un fort combat de fuselleria.

Això a dos quarts d'onze del matí.

La tarda la passem relativament tranquil·la. Fa uns dies molt bonics, de primavera.

Divendres, 4 de febrer de 1938

Avui arriben uns quants sacs de correspondència. He rebut:

Un paquet roba de D. Manuel

2 cartes de D. Manuel dates

1 carta de F. Millet dates

1 postal de Josep Pons dates

1 postal de F Fuentes dates

1 postal de J Botet dates

1 carta de J. V. Solà dates

1 carta de Dr. J. E. Salvans

1 carta de Rosa Ribas

1 postal de X. Planes

he estat molt content. Hem passat un dia tranquil

Dissabte, 5 de febrer de 1938

Aquest matí he hagut de fer una estona guàrdia per a que no toquessin cap casc. Ara tinc un casc per mi.

A la tarda hi ha bombardeig roig i alguna bala explota prop la nostra xabola. Anem a dormir una mica tard fins que acabi el tiroteig puig semblava que l'enemic volia atacar. Vaig haver d'anar a la posició per una ordre del Comandant. El tiroteig és només per part de l'enemic.

Diumenge, 6 de febrer de 1938

Junt amb en Claret anem a confessar amb el Pater i quan han dit la missa hem combregat. Hem estat els únics. La resta del dia l'he passat fent un refugi. Una bala perduda mata a l'alf. Pérez 12 la 3ª Cª.

Dilluns, 7 de febrer de 1938

Aquesta nit he hagut de fer dues hores de guàrdia per a vigilar que ningú toqués unes

caixes. Sin mi “aguinaldo” extraordinari que han repartiti aquest matí a les companyies, a tres quarts de dotze començat a bombardejar l’artilleria enemiga. Mentrestant sabem la bona nova de la presa d’Alfambra. Al migdia hi ha fort tiroteig. A la tarda està una estona pacificat el camp. He escrit una postal a D. Manuel.

Dimarts, 8 de febrer de 1938⁴²

Avui han ferit al sergent Esquiriz de la 1^a C^a. Cada dia resem el Rosari a la xavola. Avui compleixo 27 anys.

Dimecres, 9 de febrer de 1938

Aquesta tarda hem rebut un fort sobresalt puig quan més tranquils estàvem a la xavola ens han tirat molt a la vora unes quantes granades de morter.

Avui ha passat per ací el tinent coronel Malagón.

Dijous, 10 de febrer de 1938

Comença el matí amb un bombardeig de La Muela per part de l’enemic. Per tot el demés per ara fins a mitja tarda el dia tranquil. Fa sol i vent. Una mica de fred. A mitja tarda l’enemic ens tira unes quantes granades de morter i al cap de poc porten ferits al tinent Joaquín Calvo de la 1^a C^a i a l’enllaç Antoni Martíez Denia.

Divendres, 11 de febrer de 1938

Hem passat una nit tranquil·la. Molt de vent. Comença el dia ventós i ennuvolat.

Ariño torna de Saragossa i em duu aquesta llibreta que li vaig encarregar.

Avui ha fet un dia molt ventós. Feia molt de fred.

Recordo que avui és el segon aniversari d’un dels dies més lluminosos de la meva vida; el dia que venint de Sarrià vaig trobar a la meva Paquita en el baixador del Passeig de Gràcia.

Com cada dia hem passat el Rosari. He escrit una carta a J. Botet i una postal a X.Planas.

Dissabre, 12 de febrer de 1938

Dia tranquil, però ventós. Hem treballat una mica fent un refugi contra els morters.

A la nit arriben uns quants soldats que reparteixen entre les cies. em menjo el sopar fred. Més tard de 10 a 12 ajudo a Claret i a Blanco en instal·lat un telèfon de la xavola del Com. Aceituno a la de l’alférez Casto Mora de la 1^a c^a. Després fins a l’una de la nit estic de guàrdia. Escric una carta a F. Millet.

Diumenge, 13 de febrer de 1938

Dia de vent. Cau una mica de calamarsa. Diuen la missa dins la xavola del Com., i com que no s’hi cap, no hi puc assistir.

A la tarda neva una mica fins la tarda amb el cel bastant aclarit

Però fa un vent fred.

A la nit arriba Ariño i rebo una carta de Joan Rosanas 3-2-1938.

1 carta de Josep Raventós, sense data.

1 carta de 30-12-1937 de Rosa Ribas junt amb tres cartes de la meva Paquita i un retrat.

L'altra carta de Rosa Ribas, 24-1-38.

42 Dia del seu aniversari.

Dilluns, 14 de febrer de 1938

Ha fet una nit de vent. Quan ens hem llevat estava una mica nevat. Dia de vent i de fred. Dia completament tranquil.

Al matí quan ens hem llevat, nevava. Aquesta nit passada ha vingut una companyia del 287 hi ha rellevat la 1ª Cª. Així mateix a les altres. A mig matí fa sol i la 1ª Cª espera ordres al fons del barranc. A la tarda marxem a altres posicions del front. Caminem una bona estona amb el tinent ajudant. Dormo en una xavola on passo molt de fred. Abans he anat a acompanyar un "acernilero" que duia municions a la posició de la 1ª Cª (cota 1091) on ja feia molta estona havia arribat. Dormo amb En Claret, Casulla, Coterills. Dia molt variable. Hem recollit un cable telèfon junt amb Blanco, Claret.

Dimecres, 16 de febrer de 1938

Avui ha mort a conseqüència d'una bala de fusell el "cabo" català de la 1ª Cª Miquel Masoliver. Jo l'apreciava molt. Déu el tingui a la glòria. Sempre em recordaré dels seus ulls vius, del seu color cobrat, de la seva barba serrada, de la seva fesomia d'infant ple de bondat.

Avui ha vingut el general Marzo ha visitar les posicions.

Com que és tant lluny la cuina de la 1ª Cª vaig a dinar i a portar encàrrecs amb bicicleta. Rebo una carta del Sr. Olivella.

Dormo a la nit amb els demés enllaços de la cª. Passo fred.

He anat a dur un parte secret a l'Alfères Mora.

Dijous, 17 de febrer de 1938

El Comandant em diu que com que la 1ª Cª és tant lluny que digui al Alfères Mora que des de demà em rebaixin de ranxo i que em donin d'alta a la Cª d'ametrelladores.

L'actuació de l'aviació avui és una cosa formidable. Les explosions se succeeixen amb freqüència i els núvols de fum per la part de Teruel són importants. A cada moment es veuen passar noves esquadres de trimotors i caces.

Aquesta nit dormo també amb els enllaços de Cª. Dormo bé però hem d'arreglar la xavola.

Divendres, 18 de febrer de 1938

Ha rebut carta de D. Manuel, del 10-2-38 en la qual m'acompanya una carta de la meva mare i una de la Paquita.

Avui començo a menjar a ametrelladores.

Segueix l'aviació actuant com ahir.

Al vespre vaig a dur un parte secret on hi ha la senyal que s'han de fer demà amb els [...]⁴³

Dissabte, 19 de febrer de 1938

Tot el dia el passo arreglant el foc i l'entrada de la xavola junt amb A. Auria i Juli Coterillo. Ens ha quedat bastant bé.

Cap al tard vaig a dur un parte secret a L'alfères. Em pregunta si menjo bé a la Cª d'ametrelladores i em diu que si em fa falta alguna cosilla que li digui.

Encàrrecs a Ariño em porti formatge i xocolata de Saragossa. Li entrego 10 ptes.

43 Il·legible.

Diumenge, 20 de febrer de 1938

Al matí diuen la missa prop de la nostra xavola.

He rebut:

Carta de Rosa Ribas del 27-1-38 acompanyant-me una de la meva Paquita.

Carta de D. Manuel del 9-2-38 en la qual m'acompanya còpia de la que li escrigué R. Ribas, i de les dues que vaig rebre abans d'ahir de la meva mare i de la Paquita.

A la nit hi ha molt rebombori de trets i de bombes de una a les posicions properes. La resta de la nit passa tranquil·la.

L'aviació no ha passat en tot el dia. Avui feia un cercles de fum en el cel. Han ferit als cuiners A. Junquera, Camillas de la 1ª Cª.

Dilluns, 21 de febrer de 1938

He fet guàrdia de 1 a 3 de la matinada. La nit ha acabat de passar amb absoluta tranquil·litat.

Fa un dia esplèndid.

He escrit una carta per Joan Rosanas i una per D. Manuel.

L'aviació ha actuat molt per la part de Teruel. M'han dit que ja s'hi podia entrar però que per prudència, pel perill i les mines explosives, s'esperava.

Dimarts, 22 de febrer de 1938

Actua fortament l'aviació per la part oest de Teruel.

Ens comuniquen que avui a les 11 del matí s'ha cantat un Te Deum en acció de gràcies presidit pel Gen. Aranda i en la Catedral de Teruel, per l'entrada victoriosa de l'exèrcit Nacional.

Ariño em duu un formatge de Saragossa i xocolata.

Dimecres, 23 de febrer de 1938

Avui ens comuniquen que ahir les tropes nacionals entraren a Teruel i que a la Catedral havien cantat un Te Deum presidit pel Gen. Aranda. Avui quan ens hem llevat estava tot nevat. No feia fred, i al cap de poc s'ha fos. Tot el dia ha estat ennuvolat. Avui he tirat al correu les cartes per J. Rosanes i D. Manuel a la qual he afegit una per R. Ribas i una per la meva Paquita. En Pàmies en duu mig formatge i li dono la meitat del meu.

Dijous, 24 de febrer de 1938

He fet guàrdia de 3 a 5 del matí i de 1 a 3 de la tarda. Aquesta tarda quan escrivia una carta al Josep Raventós he hagut d'interrompre la carta perquè ha passat damunt nostra una esquadreta d'avions rojos de 24 aparells, quan han passat he tingut uns moments de por, després quan hem estat bastant endins del nostre terreny han ametrallat no sé on, però els nostres antiaeris han actuat tant bé que els han dispersat i els han fet fugir. En la fugida han tornat a passar damunt les nostres línies alguns aparells enemics. He tornat a fer guàrdia de 8 a 9.

Divendres, 25 de febrer de 1938

Dia ennuvolat. Hem passat un dia completament tranquil. A la nit pels vols de les vuit s'ha passat un xicot de l'enemic a nosaltres. Ha dit que hi havia molt poca força a l'altra banda, que tot eren xicots joves i que les forces de carabiners que hi havia les han retirades cap a altre costat.

Hi ha rumors d'un proper rellevament.

Dissabte, 26 de febrer de 1938

Aquesta matinada he fet guàrdia de 5 a 7, i aquesta tarda de 3 a 5.

Al migdia han passat tres avions rojos que s'han internat. Els nostres antiaeris els han disparat i fent una gran curva han fugit per la part de Teruel.

Al vespre guàrdia altra vegada de 8 a 9.

Diumenge, 27 de febrer de 1938

He anat a dur correspondència a la 1^a C^a, la qual han canviat l'alferes comandant. Ho era Casto Mora i ara ho es Leoncio López Barreiro.

He oït missa.

Tot el dia que no em trobo gaire bé perquè estic molt malament de ventre. El practicant em dóna uns paperets de bismut. Faig guàrdia de 9 a 11 de la nit.

Dilluns, 28 de febrer de 1938

Carnaval. Faig guàrdia de 7 a 9 del matí. Em confesso i més tard combrego. Missa. Estic tot el dia no gaire bé del ventre.

Dimarts, 1 de març de 1938 (Carrascalejo)

Avui diuen missa per l'ànima de l'alfères de la 3^a C^a que morí en l'altra posició. Combrego. Durant la missa l'enemic ha disparat amb tanc a una de les posicions nostres. Més tard ens arriba un ferit que ja es pot dir sense vida. El Pater li dóna l'extremunció.

Coterillo ha anat a Teruel i em dóna com a record de la ciutat màrtir una estampa de Sta. Teresa.

He acabat la carta a Josep Raventós que vaig començar el 24-2-1938 i l'he tirada.

Villaespesa Masia Escrich

Dimecres, 2 de març de 1938

He fet guàrdia aquesta nit passada de 11 a 1. Al matí de 9-11.

He escrit una carta a J. V. Solá.

He escrit una postal a Raimundo Alegre.

Aquesta tarda hem vist mirant a Teruel, un xic a l'esquerra, una explosió formidable que ha alçat un núvol de fum, primer blanc, després negre.

A la nit ens diuen que marxem d'aquesta posició. Ens vénen a rellevar els de Bailén. Acompanyo una C^a a la posició de la 1^a (cota 1081). A quarts de 4 de la matinada marxem a peu pels barrancs de vora la 1042 on estaven i passat davant La Muela arribem a la carretera de Teruel a Cuenca. Se'ns fa dia. A la tarda vaig a Villaespesa amb el Tinent ajudant, capità Montoyo, alf Mateos i altres.

Masia Escrich - Villaespesa

Dijous, 3 de març de 1938

Hem dormit aquesta nit en una torre on han instal·lat la Com^a.

He fet guàrdia de 1 a 3 de la nit. Durant el dia hem hagut de treballar en treure la porqueria que hi havia davant de la Torra.

He fet alguna visita a la 1^a C^a la qual està instal·lada a Villaespesa.

Ahir vaig visitar l'església cremada de Villaespesa.

Divendres, 4 de març de 1938

Vaig alguna vegada a Villaespsa amb bicicleta.

Estem molt bé instal·lats en aquesta casa.

He requisat unes novel·les franceses de la Rectoria de Villaespesa, on tot estava en desordre.

Masia Escrich - Villaespesa

Dissabte, 5 de març de 1938

A la tarda he acompanyat a la 1^a C^a un nou Alferes. (Echevarria)

L'artilleria enemiga ha tirat molt a la vora de la casa on està instal·lada la Com^a.

En deia alguna persona de Villaespesa que els rojos fugint corrien com a llebres.

Diumenge, 6 de març de 1938

De bon matí de 5 a 7 he fet guàrdia. Se m'ha escapat la missa perquè m'estava rentant. Feia molts dies que no m'havia pogut rentar com avui. De 1,30 a 3,30 al telèfon.

Mentrestant ve la nostra aviació i ha bombardejat les posicions enemigues de les muntanyes del nostre davant.

Demà farà un any que vaig anar a demanar la Paquita.

Dilluns, 7 de març de 1938

Avui fa un any que vaig anar a demanar la Paquita.

Ha fet un dia esplèndid, ple de sol i de llum. Ha estat també un dia de completa tranquil·litat.

A la nit hem hagut de treballar dues hores a fer trinxera vora de la casa on estem allotjats.

Crec que d'aquesta casa en diuen la masia Escrich.

Cap al tard he anat a Villaespesa i he portat llet pel Brigada, Orja, i per mi

Dimarts, 8 de març de 1938

He fet guàrdia de 7 a 9 del matí. Fa un dia de primavera. He anat al matí a Villaespesa. He estat de guàrdia de 1 a 3. He acabat de llegir avui "L'evangeliste" d' Alphonse Daudet que vaig requisar a la rectoria de Villaespesa.

He fet guàrdia de 7 a 9 de la nit i he continuat fins a les 11 perquè com que ha manat un de la Plana major se m'ha canviat el torn de la guàrdia.

Demà és el sant de la Paquita.

Qui fos a casa!

He passat el Rosari mentre estava de guàrdia. He dormit amb en Carulla

Dimecres, 9 de març de 1938

[...] ⁴⁴ a la nit he rebut una targeta postal 1-3-38 i una carta 4-3-38 de D. Manuel.

Ariño arriba de Saragossa i ens dona la bona notícia de l'ofensiva sobre Belchite.

Dijous, 10 de març de 1938

Tots aquests dies ha fet uns dies de primavera. He anat a Villaespesa com cada dia.

He tirat la targeta postal que vaig escriure el dia 2 pel Sr. Rudesindo Alegre de Longares.

Hi ha bones notícies, diuen que s'ha avançat uns quants kilòmetres.

65

46 Madrona Vàrias Solà.

Al matí em donen l'ordre d'anar a Teruel a posar un telegrama tant prompte arribi la bicicleta. A la tarda marxo a Teruel. I arribo a la 1,30. He d'esperar-me fins a les 3. Trobo uns catalans que coneixen el Miquel Martí. Escric per ell una carta. Recullo unes quantes estampes. A la nit he d'acompanyar els que ens relleven a la 1ª Cª. Acabo els preparatius de marxa.

Rebo una targeta postal de J. V. Solà

Masia Escric - Villaespesa - Cella

Dijous, 17 de març de 1938

A la nit hem sortit de Villaespesa. Passant per la rambla de davant La Muela anem a Guea⁴⁷ on arriben a la matinada. Ens hi estem tot el dia després d'haver dormit unes hores.

A la tarda puc comprar dos ous i fer-me una truita. A dos quarts de 7 sortim a peu. Marxa pesadíssima. Com que m'emporto algun llibre porto molt pes. Uns camions de sanitat em deixen posar damunt el mul la manta i el macuto. Arriben a les 11 a Cella. Dormo en un pallier junt amb la 1ª Cª. Tinc els peus fets una llàstima!

Cella

Divendres, 18 de març de 1938

He pogut comprar-me unes espadenyes, i he trobat qui em guardarà els llibres que duia de Teruel: Mn. Angel Aguirre Lahuerta.

Després de dinar marxem a peu de Cella a l'Estació, i a dos quarts de 7 del vespre en tren marxem en direcció Saragossa.

Podem dormir una mica en el vagó.

Em prenen el capot.

Viatge Cella a Saragossa - Zuera.

Dissabte, 19 de març de 1938

Al matí passem a les 6 i 1/2 per Saragossa entrem. Ens hi entretenen una bona estona i avui podem beure una terça de llet calenta al Restaurant de l'Estació. Després anem en tren fins a Zuera. Esmorzem amb ranxo de les primeres C^{ias}. A la tarda a peu anem a la cota 381 i a les posicions de Valseca. Bones xavols i moltes rates. Dormo amb en Berga.

Zuera.

Diumenge, 20 de març de 1938

Fa un dia ple de sol. La guàrdia l'he tinguda de 5 a 7 del matí. Em rento. Ens mana el capità que els enllaços de Cª ocupem una xavola. Mes tard oïm missa. El front enemic està a sis kilòmetres. No se sent ni un tret. Dormo a la nit amb en Carulla. Com que la 1ª Cª està de reserva no tinc gaire feina. A més l'alfères Lòpez està molt a la vora. Aquesta posició està ben proveïda d'aigua pels nois de l'intendència.

A la nit dormo amb en Carulla a la meua xavola dels enllaços. Tenim bones notícies dels fronts d'Aragó.

Dilluns, 21 de març de 1938

Tot el dia a Valseca

⁴⁷ Masia a 2 quilòmetres de Teruel, al costat del riu Guadalaviar.

Dimarts, 22 de març de 1938

Neix un mal dia ennuvolat i ben fred. Al matí hi ha rumors de que marxem al migdia, dia després de dinar ens avisa a que ens hem de preparar. L'alférez Beseis em fa anar amb la bicicleta a les posicions de la 3ª Cª puig ha marxat en Gómez i no hi ha enllaç. Quan torno a marxar ja la Plana Major i a mi el Brigada em fa carregar la bicicleta per ordre del Comandant. Menys mal que aquest em diu de carregar el sac de costat al [...]⁴⁸ En que [...]⁴⁹ la marxa tot el batalló. Comença a plovisquejar. Hi ha quelcom d'operacions. S'ocupa una casa. Fereixen un soldat de la 4ª. Estem molta estona parats i finalment cap al tard anem a un lloc on hi ha una xavola llesta i una començada. Plou. Tapem amb lones la xavola i allò [...]⁵⁰ enquibim [...]⁵¹ fins el punt que no hi caben més. Hi no [...]⁵² el metge i el pater.

Dimecres i dijous, 23 i 24 de març de 1938

Mala nit hem passat. Pluja a fora i goteres [...]⁵³ a dins. Esmorzo una mica a la 4ª perquè ahir la 1ª va baixar[?] a la cota 331[?][...]⁵⁴ Després hi vaig al migdia amb [...]⁵⁵.

(Segueix 24 de març)

I tot seguit emprenem la marxa per ocupar posicions reunint a les Cies a les cases ocupades dos dies abans. El Bº va a les ordres del capità Montgó. El batalló es replega en diverses ales. Avancem tot el pla. Es passen tres soldats, un d'ells un català. Ve el Com. I el Tinent Coronel. Avancem per la muntanya, xavoles, cartes, munició etc Abandonat tot. Després d'una llarga marxa cap al tat acampem en una esplanada del Vedado de Fuera. Faig guàrdia de 9 a 10 i es passen en aquells moments cinc catalans. Mentres es passen aviso al Tinent Coronel. Els rebem bé. Els dono menjar. Venen famolencs.

Dormo al ras, tinc fred.

(continuarà)

48 Il·legible.

49 Il·legible.

50 Il·legible.

51 Il·legible.

52 Il·legible.

53 Il·legible.

54 Il·legible.

55 Il·legible.

(continuarà)